

ТРИБЮН - REVUE HEBDOMADAIRE - **TRIDEN**
UKRAINIENNE

Число 3 (109), рік видання IV. 15 січня 1928 р. Ціна 3 фр. (Prix 3 fr.)

Париж, неділя, 15 січня 1928 року.

Франко-італійські відносини, їх загострення та спроби й способи їх поладження ставлять на порядок денний не тільки всю систему закордонної політики Італії, а й цілий комплекс питань далеко ширших, міжнародних політичних питань надзвичайної ваги, що їх таке чи інше вирішення матиме великий вплив на те, як складеться у майбутньому міжнародне життя не тільки Європи. Тісно зв'язані вони — ті питання — з усією проблемою Сходу Європи, а тим самим і з долею нашого краю.

Сьогодні Україну окуповано ворожою силою. Легальний уряд її на чужині. Отже сьогодні Україна позбавлена можливості сказати своє слово, що їй належить, в тих справах і зміцнити свою позицію відповідною силою. А тим часом поставлені на чергу дня проблеми політичні обходять і наш край.

Для нас, українців, зовсім не байдуже те, як цей комплекс питань буде поставлено та коли і як буде його вирішено.

Чорне море — не вільне море, а лише затока Середземного; для нас дуже важливий той розподіл впливів та сили, що встановиться на ньому, бо в тому мусить бути і наша частка. Так само і контроль над Дунаєм та Балканами, — бо це ж наші шляхи до південної та західної Європи. Так само як Середземне море — шлях до вільного океану.

Щастя наше в тому, що цілий комплекс цих питань не може бути вирішений ні за один день, ані за один рік, бо остаточний підсумок їм, напевне, вже буде встановлено тоді, коли Харків перестане грати штучну роль української столиці, а в Києві сяде справжня національна українська влада.

Поки що ми можемо і маємо право обмежитися не висловом по суті
зазначених вище справ, а лише занотуванням їх.

Свого часу скаже своє слово і Україна.

«Пан — Європа».

(Pan — Europa).

(продовження)

I.

Беручи під увагу сказане вище, буде доцільно передовсім, бодай загально, ознайомити українське громадянство з основними думками та завданнями паневропейського руху. Найкраще це можна зробити на основі головної праці ідеолога та каменяра цього руху. Графа Куденгове-Калерджи, що у р. 1923 випустив у Відню свій головний твір «Пан-Європа» (Pan-Europa).

Це незвичайно цікава й багата думками праця модерного нацифіста. В літературі про європейську після-воєнну кризу це безперечно найоригінальніший й змістово найглибший твір. Хоч вихідна його точка утопічна, що зрештою сам автор цілком свідомо признає, кажучи: «все що є великого в історії, починалось, як утопія і кінчалось, як дійсність...», це дуже своєчасна публікація, яку зрештою «реальні» політики та прихильники «здорового розуму» будуть вважати передчасною та зайвою.

Автор розглядає в цій праці після-воєнну долю та перспективи Європи. Й тут, хоч иншим шляхом, приходять до того самого сумного висновку, як Шпенглер, Деманжеон, Кейнес, Нітті, Алданов та інші автори, що писали про присмерки або занепад Європи.

Але для Куденгове Європа не переживає кризи біологічну, отже фізичної дегенерації, але політично-суспільну дезорганізацію, себ-то те, що російський фізіолог-філософ Васильєв слушно назвав — культурно-історичною деградацією.

Автор Пан-Європи виразно зазначає:

«Європейські народи не є сенільні, але старою є їх політична система.. Світова війна змінила політичну мапу Європи, але зовсім не змінила політичної її системи... Обличчя Європи повернено назад, замість вперед. Цей постійний погляд до вчора — є головною причиною європейської реакції й розбиття...»

На загал Європа хвора. Ця хвороба затяжна й тяжка.

«Скрізь панує біда, неспокій, незадоволення, ненависть, страх. В той час, як решта світу що-денно йде вперед. — Європа що-дня відступає...»

З цього діагнозу хвороби рівночасно випливає програм Куденгове, як лікувати її шляхом «пан-европеїзму». Він апелює до доброї волі європейців, бо лише в цім додає єдину силу, що може врятувати й відновити Європу.

На його думку, існує саме лише дві пильні справи, що мусять бути без проволікання вирішені: спеціальна та європейська. Оскільки перша силою фактів звертає на себе загальну увагу, друга — хоч не менш важна — стало нехтується та замовчується, а тим часом від її вирішення залежить «майбутність нашої культури та наших дітей».

Істога європейського питання полягає в цьому: «Чи може Європа у

*) Див. «Тризуб» ч. 1-2 (107-108)

своєму політичному та господарському розвитку захистити свій мир та свою самостійність супроти великих по-заєвропейських великодержав, або чи вона буде примушена для запевнення свого існування злучитися у державну спілку?»

На думку автора, Європа політично й культурно може втриматися тільки у вигляді Всеєвропейських Злучених Штатів, се-то у формі «Пан-Європи». Це питання, як що можна так сказати, є дуже — пильне. Може бути, що завтра вже буде запізно. Тому слід є вже почати сьогодні. Європа є у небезпеці з двох боків: «Росія хоче її завоювати, Америка купити». Взагалі, російська небезпека в червоному чи білому одязі грає чималу роль у паневропейській концепції Куденгове.

Європа полишена сама собі. Шлях до її захисту — це паневропеїзм, конкретно: злучена Європа в одному політично-господарському доцільному союзі (Zweckverband).

Чи це не утопічний програм? зі становища так званої реальної політики, що послуговується виключно аналогіями вчорашнього дня, такий зайд є цілком зрозумілий, але, як гарно написав раз Оскар Уальд: «Мапа світу, на якій не була-б визначена Утопія, не варта погляду; бо викреслює країну, куди людство завжди прямує». А Куденгове додає: «Світова історія має більше фантазії, ніж її фігурки; вона твориться панцюгом несподіванок та здійснених утопій».

Перший розділ праці Куденгове — «Європа та світ» виходить з передумов, що теперішня європейська система малих держав не може втриматися в конкуренції з чотирма світовими великодержавами: британською, російською, американською та східно-азійською.

Політичний занепад Європи з'ясовує автор, кажучи: «Світ емансипується від Європи.» Англія перетворюється у всесвітню великодержаву по суті. З цієї причини вона викреслюється з паневропейського плану, як активний член. Після-воєнна Росія, зокрема після втрати пограничних західних територій, географічно орієнтована на схід, а політично при теперішнім засадничому антидемократичному большевицькому режимі — проти Європи. Вона спроквола перетворюється в евро-азійську світову державу, а тому також не належить до проєктованої Пан-Європи.

Емансипується також Азія (головно, Японія) в самостійну політичну одиницю. Паназіатський конгрес, який минулого року в літку відбувся в Нагасаках і мав вороже анти-європейську орієнтацію, лише ще більше підкреслив ці передбачення Куденгове. Америка вже віддавна є політичною індивідуальністю, зовсім самостійною. Світова війна піднесла її інтернаціональний та національний авторитет, зокрема — обумовила суверенне економічне її положення.

Таким чином, Європа «з центру світу була відсунена на його периферію». Як політичне поняття вона не існує; у сучасному своєму стані це «склад пороку міжнародних конфліктів», про небезпеку яких тепер ніхто не має найменшого поняття, бо ніхто не може собі уявити страшні перспективи модерної військової техніки.

Європа що досі була головним чинником світової політики, деградована на її об'єкт. Позаєвропейські держави активно втручаються до суто-європейських питань. Європа має сумну перспективу на будуче — статися «полем битви земної кулі».

Але жорстокої цієї долі Європа «ще може уникнути». Захист її — Пан-Європа: політичне та економічне злучення всіх держав від Польщі до Португалії в однім союзі».

Європа XIX-го століття, після-наполеонівська, каже автор в дальшому розділі, була сталою ареною боротьби між монархістичною реакцією та республіканським демократизмом. Це був свого роду якийсь ідейний двобій між Метерніхом та Мацціні. Під час світової війни дух Мацціні цілком побідив і Європа опинилася на порозі нової доби: Злучених Європейських Штатів. Пан-Європа — це передовсім — поняття є у т о н о л і -

В и с н е. Тому кордони, головно в напрямі на схід, є визначені політично й покриваються з європейською демократичною системою. А тому, що большевицька Росія засадище відкидає європейський демократизм, вона цим самим викреслюється з паневропейського плану.

Пан-Європа складалася б отже, з 26 більших держав та 7 менших країн. Територіяльно її площа рівнялася б — 25,6 міль. кв. км. й мала б — 431 міль. населення, з чого на саму Європу припадало б — 5.000.000 кв. км. та 300.000.000 населення, а на паневропейські колонії в Африці — 20,6 міль. кв. км та 131 міль. населення. Оці колонії в Африці мали б забезпечити Пан-Європі її господарську незалежність (а в т а р х і ю).

Знище наведеної схеми видно, як би поділявся світ (крім Австралії, що творить немов природний пан-континент) по паневропейському плану.

Ч. Назва області	Площ. у кв. км. (міль.)	Населення (міль.)
1. Пан-Європа	25,6	431
» З цього колодії	20,6	131
2. Британський державний Союз з домініями та колоніями	36,3	454
» З цього колонії без домініонів	16,3	384
3. Східно-Європейський Союз	22.	145
» З цього азіатські області	17	37
4. Східна Азія (П а н - А з і я)	11,78	408
». З цього Китай	11,1	330
» З цього Японія	0,68	78
5. Пан-Америка	30,2	212
» З цього Північні Сполучені Штати	9,7	118
» З цього Південна або латинська Америка	20,5	94

Таким чином територіяльно і популяційно Пан-Європа займе у світовій політиці визначне місце та задержить своє дотеперішнє становище культурного центру земної кулі.

В дальших трьох розділах Куденгове присвячує увагу англійському, російському й американському питанню, з огляду на їх відношення до Пан-Європи. З причин вищезгаданих він гадає, що Англія політично є по-за сферою Пан-Європи, але що ця у своєму відношенню до британської імперії та у власному інтересі мусить проводити прихильну політику згідно до засади fair play, так що Англії припадає ролія посередника між Європою й рештою світу, а передовсім — Америкою.

Російська справа уявляється Куденгове у вигляді постійної небезпеки та бажання завоювати західну Європу. Російська загроза збільшується можливістю німецько-російського союзу, що пересунуло б східній кордон Європи на Рейн. Лише з'єднана Європа, застрахована гарантійним пактом проти російського милітаризму, економічно співпрацюючи, зможе зломити вістря російської небезпеки.

Також американському питанню Європа мусить присвятити як найбільшу увагу, бо для неї «Америка уявляє або найбільшу небезпеку, або найбільшу надію». Сьогоднішня дезорганізована Європа не може конкурувати ані політично, ані економічно з чудово організованою Америкою.

Європі загрожує примара нової світової війни, що підготовлюється після-воєнною анархією та може бути зупинена лише доцільною організацією європейських штатів та народів. Майбутня світова війна була б останнім та смертельним ударом для Європи.

Технично вона б проходила під знаком не механіки, але хемії, отже, не криці, але отруйливих газів. Вона не обмежувалася б нищенням війська, але прямувала б до цілковитого знищення ворожого населення

Єдиний вихід з цього трагічного положення полягає в пацифізмі, що таким чином не є вже лише моральним домаганням, але й домаганням мудрості, не є тільки в інтересах європеїзму, але в інтересах національного єгоїзму. Або паневропейський, а отже й світовий мир, або світова війна та загибель Європи.

Світова війна означала національне й політичне визволення Сходу Європи, а отже й пересунення демократизму далі на схід. Паризький мир політично означає «поступ в порівнянні до перед-воєнних відносин, але економічно — це крок назад».

Тому цілковита перебудова після-воєнної Європи на демократично-федеративній основі — неминуча: категорично вимагає цього економічна політика, життєві інтереси якої абсолютно суперечать теперішній митній атомізації. А тому, «коли не розум, отже необхідність витворить Пан-Европу». Передовсім має діяти до всеєвропейської митної унії. В дійсності після Локарно, в цьому напрямі працює індустрія та дипломатія головних європейських великодержав і такий всеєвропейський митний союз, як казав недавно чеський міністр економіст д-р Шустер на однієї паневропейських сходинах у Празі, не є цілком утопією, скорше найбільш реальною можливістю з паневропейських ідеологічних постулатів.

Також: після-воєнний політичний розвиток Європи частково виявляє паневропейські прямивання. Утворення, наприклад, Малої Атланти можна вважати зародковою клітиною майбутньої Пан-Європи. Проект Масарика східно-європейської федерації також відноситься сюди. Очевидно, що Пан-Європа буде здійснюватися по частинах, мовляв, регіонально. Можна, наприклад, уявити скандинавський союз, як північну Атлантику.

Паневропейський програм, річ зрозуміла, викликає чималі політичні, а передовсім, психологічні перешкоди. Найбільшою з них є безперечно французько-німецьке відношення характеризувалося обопільною непримиримою ненавистю. Націоналістична Франція забувала при цьому, що її безоглядна протинімецька політика руйнує не лише Німеччину, але автоматично веде й до господарсько-фінансового зачепадку самої Франції. Торішня валютна катастрофа Франції була найліпшим доказом вищезгаданого передбачення Куденгове, який свій погляд на французько-німецький стосунок виразно формулював, як дилему: ненависть або мир, національний імперіялізм або демократичний європеїзм.

Здається, що це гостре питання вирішилося врешті в напрямі європейського демократизму та пацифізму. Бодай хотілося-б це додати в історичним засіданні женецького Союзу Народів з 8. IX. 26, коли Німеччина одоголосно була прийнята до Ліги Націй та рівночасно одержала в ній постійне представництво. Розвиток французько-німецького питання після Локарно і Туарі упрямоє до певного, гадаймо, небезпідставного оптимизму під ним оглядом на будуче.

В передостаньім розділі своєї праці автор «Пан-Європи» пише про «Істоту нації». Його націоналістична теорія в основі не оригінальна. Націю він уявляє собі як модерну аналогію до бувшої ролі релігії. Але цікавим є, до яких практичних висновків приходить Куденгове на підставі своєї концепції що до полагодження національних спорів. Для нього нація — це сфера духу й зовсім не є виразником кривного споріднення. Сучасний націоналізм є перебільшений і занадто єгоцентричний. Сучасні народи, — головню нові, слабують національним свого роду «нарцісизмом», отже, якимось своєрідним самопоклонством. В інтересах європейської думки слід перемогти цей сутонаціоналізм загально-європейським націоналізмом, що не є неможливо, бо-ж європейські народи у своїй культурній основі є однорідні.

Добачаючи в модерній нації нащадка колишньої релігії, Куденгове хоче поборювати національну «пошесть» тими самими ліками, якими колись поборювався релігійний фанатизм. Тому він пропонує якийсь націо-

нальний толеранційний пакт, себ-то відокремлення нації від держави. Це значить проголошення національності за приватну справу кожної поодинокі людини. При цьому він виходить з передбачення, що територіально-політична конфігурація післявоєнної Європи має лишитися без зміни. Він очевидно знає, що сучасні політичні та національні кордони зовсім не ідеальні, але гадає, що «навіть погані кордони завжди кращі за побічну війну», що політична лояльність національних меншостей є самозрозумілою аксіомою, але що рівночасно їх право на нове національне життя не підлягає жадному сумніву, а це значить, що у своєму культурно-національному розвитку народи в жадному разі не можуть бути обмежувані державними кордонами, бо нація, як спільнота та суцільність, не має і не може мати кордонів.

Врешті, в останньому розділі Куденгове розглядає питання про шляхи до Пан-Європи. Очевидно, Пан-Європу доведеться будувати споквола та етапами. Почин до цього могла-б дати або Італія, що не ворогує з жадною великодержавою, або Швайцарія, що може бути мініатюрним зразком для Пан-Європи, або Мала Антанта, або врешті яка-будь нейтральна держава.

Паневропейський програма мав би здійснюватися таким чином: передовсім слід було-б скликати всеєвропейську конференцію, з програмою якої, однак, наперед треба було-б усунути розгляд територіальних питань, але на якій варто було-б трактувати справу роз'ємного суду, міжнародних гарантій, розбросення, національних меншостей, міжнародної комунікації, далі — митні та валюткові, культурні питання й передовсім — справу боргів.

Рівночасно ця конференція мала-б заснувати паневропейське бюро. Вершком її було-б однак — заложення Європейських Сполучених Штатів з двома парламентами — національним і державним, з ортографічно упрощеною англійською мовою для порозуміння, яка за думку автора, стала-б таким чином природнім есперанто.

В такій паневропейській федеративній спільнці поодинокі народи «більш виграють, ніж програють». «Пан-Європа, як «надбатьківщина» гарантує цілковиту національну волю та рівноправність».

За неї висловиться, очевидно, кожна справа демократія; проти неї буде ліва та права реакція, а передовсім, розуміється, шовіністичний націоналізм та псевдо-національна велика індустрія.

Пан-Європа — це гамлетівське питання для мільйонів людей і рівночасно це життєва справа Європи взагалі. Тому вже тепер конче треба організувати по цілій Європі масовий рух для пропаганди цієї думки. Молодь, жінки, європейські ідейні корифеї та всі європейці доброї волі без зволікання мали-б гуртуватися під прапором розуму талюдяности, під знаком паневропейського символу та емблеми, себ-то під червоним Хрестом на тлі золотого сонця. «Цей прапор любови та духу, закінчує Куденгове свою цікаву працю, колись буде маяти від Португалії до Польщі над об'єднаною світовою великодержавою миру та свободи».

В програмі I-го паневропейського конгресу слідуючим робом були сформульовані провідні думки та тези паневропейської Унії:

1. Паневропейський рух є по-за партійним масовим рухом з метою об'єднання Європи.

Паневропейська Унія є носієм паневропейського руху.

2- Паневропейська Унія прямує до утворення братньої організації — панамериканської Унії.

3. Метою паневропейського руху є об'єднання всіх європейських держав, які цього хочуть та можуть, у політично-господарський державний союз, зложений на рівноправності й миру.

4. Всесвітній програм паневропейського руху є: мирна співпраця з Союзом Народів та іншими політичними континентами.

5. Паневропейська Унія утримується від втручання до внутрішньополітичних справ.

6. Паневропейська Унія складена по державах: кожна держава має свій самостійний комітет, що автономно фінансується. Центральне Бюро паневропейської Унії, яке утримує зв'язок з поодинокими уніями, знаходиться у Відні.

7. Віднакою паневропейської Унії є — Червоний хрест на золотому сонці.

Завданням цього нарису було ознайомити український загаль з провідними думками паневропейського руху.

Розуміється, що паневропейська ідеологія не безгрішна і що тому, викликає критику, заперечення та навіть, зле зажаювану іноді ворожнечу проти себе, на що мимоходом була звернена увага на початку цього нарису.

В його програм не входило однак докладна критика паневропейського світогляду і не було завданням цих рядків також обґрунтування фактичного відношення України до Пан-Європи.

З цього приводу можу лише нагадати уступ з моєї чеської статті: «Paneuropæismus» (у пражському тижневику «Přítomnost», 1926, ч. 39), що була написана з нагоди першого паневропейського конгресу і де з приводу східних меж Пан-Європи казалося:

«Гадаю, що східні її кордони можуть бути посунені подекуди далі аж за Україну, яка хоч географічно належить до Східньої Європи, але культурно завжди тяжила до Західньої Європи: політично-ж від XVII-го віку стала на шлях демократичного розвитку. Може власне у цих обставинах слід додати суть її боротьби — давніше супроти царської, а тепер — большевицької Москви. Можливо, що саме у цім спочиває найбільша трагіка української історії. Словом, Україна програмово зголошується до Пан-Європи, бажаючи бути її авангардом на східній периферії супроти саме повстаючої Евразії».

Цей нарис не був би повним без, бодай, загального, звіту про перебіг I-го паневропейського конгресу у Відні. Тому у дальшому розділі читач знайде найголовніші дані про цей конгрес*).

О. Бочковський.

Різдво**).

3. ІНШІ РІЗДВЯНІ ЗВИЧАЇ, ЗВ'ЯЗАНІ З КУЛЬТОМ ХЛІБА.

Як ми бачили з попередньої статті, обряди, зв'язані з кутею, походять без сумніву з давніх поганських хліборобських культів.

З ними ж зв'язана сила дрібніших різдвяних звичаїв, як то звичай, що існує в деяких місцевостях України, ставити на Свят-Вечір на стіл плуг і упряж (Яцуржиський «Культ хліба в малор. колядках». К. Ст. 1893, XII, 408-10).

Цікаво відмітити також, що більшість колядок, які співають під Різдво, закінчуються звичайно побажанням урожаю: «Зароди, Боже, жито, пшеницю, всяку пашницю». Народ наш вірить, що на Різдвяні свята — св. Ілля, який заступив давнього бога-громовика, ходить по землі і від нього залежить урожай хліба:

*) Цей звіт складено на основі мого справоздання про цей конгрес в американській «Народній Волі». (4-XI-1926).

***) Диви «Тризуб» ч. 1—2.

«Ходе Ілля на Василя,
У нього пуга житяна,
Де пугою махне, там жито росте». (Сосенко. «Тра-
жерело укр. рел. світогляду». ст. 12).

В іншій коляді співають про митичного козла:

«Де козел ходить, там жито родить,
Де козел ступою, там жито копою,
Де козел рогом, там жито стогом».

Під козлом тут, як вражає Ящуржинський (К. Ст. 1889, II, 477-85),
вбачається давній бог Велес, що ніби виявляє й пізніша заміна в колядці:

«А в полі-полі плужок ходить,
А за тим плужком

Сам Бог з рожком». («Чубинського «Труды» III, 428).

Ящуржинський прийняв сей «рожок» за ріг, що росте на голові, що
дало йому привід говорити про «рогатого бога», але ще Ол. Пчілка «Укр.
колядки» К. Ст. 1903, IV, 148) вказала на колядки зо святими, що труб-
лять і викликають тим трубленням зміни в порі року:

«Ой як заграє святий Миколай
У свою трубу у мідяную,
Підуть голоса у темні ліси,
Гори долили та й побіліють.
А як заграє та святий Юрий
У свою трубу у роговую,
Гори долили зазеленіють,
А як заграє сам Бог небесний
У свою трубу у золотую,
Підуть голоса по-попід небеса».

З вище наведених колядок безсумнівно виступає, що всі вони недво-
значно зв'язані з культом природи, хліборобством, що святі, які в них
фігурують, мають явно поганське пофарблення і заступили, без сумніву,
якісь митичні особи, так чи інакше зв'язані з культом і хліборобством.

Одною з цих осіб виступає, як ми бачили, і козел.

Але нема жадної потреби, на мій погляд, вбачати в ньому бога Веле-
са. Для цього у нас жадних підстав немає, окрім голих здогадів. Ні в од-
ній колядці не зберіглося його ім'я. Тим часом як назва «Козла» чи «Кози»
вживалася, та і досі ще вживається в аналогічних обставинах не лише на
Україні, але і в її близьких і далеким сусідах.

В Пруссії коли ж, ець захворіє або просто відстає в роботі від інших,
про нього кажуть: «Його ударила Коза живив». В Брауєсбергу, коли в'я-
жуть овес, кожний жнець поспішається, щоб «Його не вдарила Коза». Коли
діти хочуть іти в поле збирати волошки матері загрожують їм: «що вас,
мовляв, вхопить Полева Коза». (Фразер, Іль Рамо д'Оро, II, 333).

В Баварії останній сніп, зв'язаний на полі, називається козою, а в Гес-
сені так називається остання китиця пшениці, і той, хто її зрізає, викликає
загальний сміх. В деяких частинах Мекленбурга жінці, що в'яже остан-
ній сніп, кричать: — «Ти — Коза живив». Такий самий звичай ми знаходимо
і в Швейцарії, при чому той, хто отримує цю назву, мусить носити її аж
до слідуючих живив.

Ми могли б навести силу інших прикладів, але обмеженість місця не
дозволяє мені на це. Проте, і з наведеного вже вище, ми бачимо, що Козою
називається тут дух чи бог хліба, який при жививах переходується, забі-
раючись в останній сніп чи останню жменью колосся, а потім ніби переход-
ить на того, хто той сніп в'яже чи зрізає.

Ще Потебня, студіюючи різдвяні звичаї, ставив в паралелю різдвяному
чи власне — Новорічному ходінню з козою — обжинкові обряди. Шкода
лише, що послідуючі дослідники (Ящуржинський і др.) схилили з цього
шляху. Ходіння з козою має на меті, забезпечити тим господарствам,
які відвідує «Коза», великий багатий урожай, і в цьому відношенню цей
звичай доповнює і всилює інші новорічні звичаї — посипання дзерном
то що. В зв'язку з «Козою» треба поставити і звичай вносити в хату

під Різдво сніп, який ставиться на покуті, і звичай вкривати соломою» що називається Дідухом, — різдвяний стіл. Сумцов. («Культ. Переж», К. Ст. 1889, VIII, 410-17), згадуючи про цей останній звичай, наводить пояснення, що назву — Дідух зв'язують з назвою поминок — Діди. Але сам же визнає, що назва — Дідух зв'язана з соломою с побажанням урожаю. На жаль, він не міг розвинути цього свого здогаду, і сам, як здається, залишався під впливом Потебні, що в'язав сей звичай з поминками.

Але коли ми звернемося до аналогічних моментів в обрядовості інших європейських народів, ми знайдемо, що той самий дух чи бог хліба, який у нас називається Козою, в багатьох місцевостях, — і між іншим в близькій до Поділля, де власне зберіглася ця назва — «Дідух», — Польщі, називається, Старим, Бабою, Дідом і т. д., — назвою, яка визначає, що він жив і ріс з хлібом і з ним зіставився. Переховуючись перед жнецями, він залазить в останній сніп, який також тому часто називається Дідом. В багатьох місцевостях, цей «Дід» чи «Баба» з огляду на те, що має відомолити на наступний рік з новим хлібом, називається відразу «Дитиною», «Дівчиною». (Фразер, II, 250-59.)

Знов, в інших місцевостях їх відрізняють і перший сніп зветься «Дідом», а останній — «Дівчиною». Буває і навпаки. Але в усякому разі, не залежно від назви, цей останній сніп майже по всіх усядах переховується дуже пильно, бо власне має забезпечити будущий урожай. Ми не знаємо, чи тепер на Україні, наші селяне вносять на Різдво до хати власне той останній сніп, але не сумніваємося, що в старовину мало бути власне так.

В Шотландії останній сніп переховується до різдвяного ранку, коли його віддають на поживу худобі, щоб вона була здорова і приплідна.

Аналогічний звичай ми знаходимо в Галичині: «На Різдво вдосвіта впроваджують корову до хати і дають їй сіна зі стола (себ то власне з «Дідуха») і кожної страви, з тих, що були призначені для померших. (Записувач цього звичаю підійшов до справи з уже виробленою думкою, але ми до цього ще вернемося. Є. О.). Коли впроваджують корову, то кричать «Памай Біг на щасті, на здоровлі». А коли випроважують, то кажуть: «Родилося вам сі жито, пшениця і все добре». (Мат. до укр. етнології XVIII, ст. 15-16). Отже, крім сіна чи соломи з Дідуха, що безпосереднє в'яжуться з «козою» чи духом хліба, корові дають їсти і «з кожної страви, — з тих, що були призначені для померших». Але ми знаємо, що для померших залишається лише кутя, тим більше що корова не всяядна тварина, і не їсть ані м'яса, а ні риби. Таким чином — корові дають їсти, окрім Дідуха, ще й куті. Очевидно, що кутя має тут таке ж саме значіння, що й солома — себ то — «помагати на щасті і на здоровлі», яке виявляється в тому, що «народилося вам жито, пшениця і все добро». Це приводить нас на здогад, що і кутя первісно мала походити з того самого останнього снопа, що і солома — себ то від тої самої «Кози».

І дійсно, як каже Фразер, зерна з останнього снопа у багатьох народів мають запліднюючу силу, і тому їх весною обов'язково домішують до того зерна, що йде на сівбу, дають худобі для запліднення, і вірять, що як що доведеться, — останній сніп зв'язати якій жінці, то на наступний рік матиме дитину, а як що якому молодикові чи дівчині, то ці скоро одружаться. На Україні існує звичай ворожити по куті по суженого, що власне в'яжеться з цим поглядом на зерно останнього снопа, як на запліднюючу силу: дівчата, набравши куті в рот, виходять на двір, і слухають, де гавкають собаки — звідти має прийти сужений. (Ящуржинський. «Культ хліба». К. Ст. 1893, XII, 408.09).

Тут ми маємо, очевидно, до діла, з призабутим магічним актом: як що у інших народів лише дотик до останнього снопа має привести за собою суженого, то у нас таку силу має взята в рот ложка куті. Все вищенаведене приводить мене до висновку, що кутя — дуже давня архаїчна форма причастя до запліднюючої сили духа хліба, що переховався в останньому снопі і в вимолочених з нього зернах.

На цьому можна закінчити огляд різдвяних обрядів, зв'язаних з давнім культом хліба.

є. в. Опацький.

3 міжнародного життя.

Франція та Італія. — В Індії. — В С С С Р.

Франко-італійські тертя — походження давнього, але остання їх фаза, що занепокоїла на де-який час європейську політичну опінію, зародилася на Балканах. Причиною була конкуренція Італії та Югославії на Балканах, — ближче вказуючи, — в Албанії, де Італія наявно бере гору над молодого сербською державою. Своім договором з Югославією Франція стала на сербський бік, і тим викликала тяжке обурення італійських політичних кол. Преса, захопана в сенсаціях, говорила навіть про нагромадження військ на франко-італійському кордоні, про те, що гармати та рушниці, коли їх багато в одному місці, починають самі стріляти і т. ин.

На франко-югослав'янський союзний договір італійський уряд одповів договором з Албанією, майже до слова подібним до складеного двісті літ тому англо-португальського договора, що віддав піренейську державу під фактичний протекторат Британської імперії. Темпераментна італійська преса, якій єдино в площині закордонної політики Мусоліні залишив ще подекуди вільну руку, стала приміщувати ще більш бурхливі, майже войовничі статті: в окремих місцевостях дійшло навіть і до ворожих виступів проти Франції.

Але війни, звичайно, не сталося; не видно і її навіть і на далекому політичному обрії. Бо не така це проста річ — збройна сутичка між Італією та Францією. По-перше, Франція ні за яку ціну воювати з своєю латинською сестрою не хоче; Італія так само не має нахилу, до того, та навіть, коли б і мала, то з Францією воювати їй поки-що просто не по силі. Як справедливо висловився Мусоліні в своїй промові, Франція та Італія занадто близькі між собою, посваритись, звичайно, вони часом можуть, але до війни у них ніколи не дійде.

Це дуже добре розуміють і на французькому боці, і міністр закордонних справ Бріян перший знів слово заклик до припинення сварки та погодження і знайшов цілком ширий відгомін по той бік Альпів. В Женеві, під час останнього засідання Верховної Ради Ліги Націй ішла навіть мова про побачення Бріяна та Мусоліні. Побачення це не відбулося; воно відкладено, бо вияснилося, що не варто його робити, не підготувавши попередю цілої справи.

А підготовляти єсть що; виявилось, що справа йде не стільки про італійські розходження з Францією, скільки про цілу систему закордонної політики Італії, яка правом чи неправом вважає себе світовою великою державою, змагаючись тому придбати собі «місце під сонцем», відповідне її силі та міжнародному значінню, як вона то собі уявляє. Перед європейською дипломатією встав цілий комплекс міжнародних політичних питань, що не можуть бути вирішеними ні за один день, ні за один рік, бо італійські аспірації спрямовано що найменше на три суходоли, які прилягають своїми берегами до Середземного чи, як звуть його фашисти, римського моря. Тут і Балкани, і Дунай, Танжер і Туніс, нові колонії, панлатинський рух і т. под. Явна річ, що справа торкається не самої Франції, а цілої Європи, коли не більше. Франція лише першою з великих держав попалася Італії по дорозі, — звідти і франко-італійські тертя, звідти і та легка відповідно можливість їх на де-який час пригасити.

Римська «Трібуна» в такий спосіб аргументує вимоги Італії і що-до колоній: — час еміграції — в свідомості цілої італійської нації — уже минув для Італії. Однини поширення, до якого прагне італійський народ, має характер не емігрантський, а територіальний. Італія не потребує зараз вільного дозволу її емігрантам на переселення до чужих колоній, вона потребує територій, що були б її власністю та які б були б придатні для заселення та експлуатації. Італійці не думають, що такі землі можна знайти в

Європі, не думають вони також вимагати їх од кого будь безпосереднє. Італія гадає, що необхідно передиритись розподіл колоніяльних мандатів між великими державами, зроблений Лігою Націй, бо з цього розподілу досі Італію було виключено. Вимагає Італія також і того, щоб їй не ставлено було перешкод в її можливостях придбати потрібну їй територію в країнах, Європі не підлеглих.

Що до європейських аспірацій та впливів Італії на Середземному морі, та сама газета говорить про них такими словами:

— Танжер, Адриатичне море, контроль над дунайською та балканською політикою — це тільки елементи великої проблеми про справжню незалежність Італії. Танжер це один з ключів до середземного басейну, в якому замкнено Італію. Адриатика — морський торговельний і стратегічний порт доброї половини Апеннинського півострова. Що ж до дунайської та балканської політичної рівноваги, то коли б Італія дозволила утворити там, — на її східньому флангу — яку будь систему ворожих їй малих держав, зв'язаних з політикою тої чи іншої західної великої держави, то цим самим для неї утворилась би постійна загроза, що цілковито паралізувала б її чинну волю на морях.

«Tribuna» має і компенсацію для Франції на той випадок, коли вона погодиться не перетинати шляхів італійської політики. Вона пропонує поділити гегемонію на Середземному морі в такий спосіб, що б на заході його панувала Франція, а схід дістався Італії; крім того, Італія готова ще на віки гарантувати своєю силою французькі кордони на Рейні.

Французька опінія поставилася до цих компенсацій досить скептично. І мала рацію. Бо по-перше, Середземне море — не озеро, підвалдне лише Франції та Італії, — його, крім різноманітних річок їх інтересів, перерізує наскрізь головна лінія європейсько-азійського зв'язку найбільшої світової держави — Англії; а по-друге, французький кордон по Рейну, санкціонований цілою могутністю Британської імперії, наче б то не потрібнє додатної італійської гарантії.

З преси, як то і подобає, всі вказані више політичні питання перейдуть до площини дипломатичних пересправ, зпочатку франко-італійських, а потім, мабуть таки, і з участю представників інших заінтересованих держав. Ми не будемо робити тут спроби передбачення, в який спосіб вони будуть вирішені. А то тим більше, що без сумніву справу буде вирішено ще дуже не скоро і перейде вона в майбутньому в одну фазу і в одну комплікацію, бо занадто багато вже різьоманітних інтересів містять в собі питання, заініційовані італійським урядом.

42-ий національний індуський конгрес в Мадрасі, серед інших питань, спивнявся на реформі державного становища Індії та на відносинах, що, на думку індуських націоналістів, мають бути встановлені між Індією та Англією.

Принципйальне становище конгресу виявлено в промові його голови д-ра Кусарі, що звів його до таких тез. — Індія мусить бути вільною, мати свій власний уряд. Коли вона може стати вільною, зостаючись в межах Британської імперії, індуси не будуть проти цього боротись. Коли ж Британська імперія стане на перешкоді їх волі, індуси, не вагаючись, розірвуть усі зв'язки з нею. Індія виставляє єдине гасло, а саме: коли це можливо, підемо поруч з Англією, але підемо і без неї, коли в цьому буде потреба.

Що до державної реформи, то індуські націоналісти виробили свій проект, що зводиться до таких точок: Індія стає федеративною державою, що складається з автономних провінцій та незалежних королівств; вона дістає по зразку Англії парламент із двох палат. Віце-король позбавляється права «veto», і закони, прийняті обома палатами, можуть бути відхилені лише англійським королем, на що він мусить мати згоду англій-

ського парламенту. Касти в Індії мають бути анульовані. Право виборного голосу до парламенту та місцевих самоупрядвань мають громадяне Індії, але право це надається і тим англійцям, які перебувають в Індії та можуть довести, що вони вміють писати й читати на одній із головних мов країни. В судовому та адміністративному порядку Індія має бути автономною. Що ж до питань військової оборони та закордонної політики, то в цьому відношенні становище Індії має бути прирівняне до становища всіх інших доміній.

На західно-європейське око вказані вимоги індуських націоналістів можуть здаватися подекуди занадто великими, але англійці, як це вказує їх досвід з домініями, вміють на такі речі дивитися інакше. Тому можна бути певним, що ці вимоги англійських політиків не залякають і що справа державної реформи в Індії стоїть на добрій дорозі.

Кореспондент чеської газети «Narodny Listy» бачився в Москві з Троцьким і мав з ним розмову на протязі години. Наводимо з цієї розмови деякі уступи, характерні для сучасного становища СРСР, а також і для більшовицьких державних мужів з опозиції та з урядової групи.

Кореспондент запитав Троцького, що він думає про досягнення більшовицької революції. Троцький відповів: — баланс революції? Революція, що ми її зробили, мала метою знищення капіталістичного ладу та збудування соціалістичної держави. Чи досягли ми цієї основної мети? ..Старий капіталістичний лад заступлено системою «непа», що утворило та посилало нову буржуазію в селах та містах. Земля de facto стала власністю селян, але число «куркулів» росте з дня на день. По містах буржуазія складається з торговців та спекулянтів, що тримають у своїх руках 70 відсотків внутрішньої торгівлі. Спекуляція прибрала страшні розміри, і властиво вона — єдиний закон торгівлі.

Другою метою революції було визволення робітничої верстви. Але саме вони, наші робітники, перше за всіх несуть на собі хворобливі наслідки господарської кризи. В нагороду за кров, пролиту ними на барикадах та в громадянській війні, мусіли вони зріктися всіх своїх прав: права на організацію, на забастовку (цеї «злочин» карають у нас зараз карою на горло), права на вільне слово, думку та вільний друк. Крім того, повинні вони працювати вісім, дев'ять і десять годин за нікчемну платню, бо в більшості наших фабрик заробітня платня не вистарчає на задоволення самих пекучих потреб. Я не знаю другої країни, де б життєві умови б робітничої верстви були такими убогими як у нас? А втім, ми — країна «пролетарської диктатури».

— В той час, як політика «непа» довела країну до глибокої кризи, за кордоном російська революція, а з її вини і революція світова зараз вступає перед офензивою капіталістів. Замість того, щоб приспішити з нападом, вожді дали перевагу замиренню. Почалася доба уступок. Гадали, що обдурять капіталістичний світ і дістануть од нього фінансову допомогу. На мої уваги Сталін, Чичерін та інші відповідали: «ми не капітулюємо, ми проголошуємо лише тимчасове замирення, ми дозволимо чужому капіталу, аби він знову повстав у Росії. Але як тільки ми господарськи та військово посилимося, то зможемо не тільки забрати цілий той капітал, але й відновити війну з капіталістичними державами і виграти її».

— Досвід останніх літ виявив по-за всяким сумнівом те, які нікчемні були ці надії. Капіталісти не такі наївні, як Сталін і Чичерін. Вони скористалися перемир'ям, щоб зміцнити свої позиції. А втім політика уступок захитала в'ру світового пролетар'яту в близьку революцію, в визволення. На це вказує приклад китайської революції. Ми вели її та живили її, але в рішучу хвилю дипломатичні маневри Чичеріна вимагали послаблення революційної чинності, аби заспокоїти Англію, що загрозувала нам розривом. І от коли минув сприятливий момент, китайська революція

дістала непоправну поразку, за яку можна подякувати Чичеріну та Сталіну, уступки яких всеж не врятували ССРСР од розриву з Англією.

На запитання, чи вірить ще Троцький в можливість світової революції, він відповів недвозначно: — завтра вона буде ще менше можливою. А на слова: що станеться з російською революцією, коли ССРСР, не дістане кредитів, а світової революції не буде, Троцький одповів, що тоді «стане справжня катастрофа і неминуча капітуляція».

Про себе лідер большевицької опозиції сказав: «я не належу до людей, що кінчають своє життя компромісом чи Сибіром. Вони (Сталін и ко про це знають), але я маю сумнів, щоб вони могли зважитись позбавитись од мене. Маю сумнів, але звичайно все можливо».

Про національне питання в ССРСР Троцький нічого не говорив; принаймні чеський кореспондент про це не згадує.

Observer.

Повѣсть временных лѣт

(у р и в о к з н о в о з н а й д е н о г о л і т о п и с у).

(фельетон)

В лѣто от сотворенія міра 7436, от Р. Х. 1927, ига же Амалика московскаго осьмое.

Грѣх наших ради, возлюбихом бо славу суетную міра сего паче, нежели страну свою и род свой, срамословахом бо и блудословахом, вомѣсто еже путями праведными ходити, и сердца свои ожесточихом, и во слѣд богов чужих ходихом, в прещеніи гнѣва своего на род наш жестоковыйный за дѣла таковыя студныя предаде нас Господь в руки Амалика новаго з чуждых предѣлов московских. И приіде Амалик сей в подобіе нашествія Батыева, грады и веси овы убо испепели, овы зѣло до послѣдних разори, еже быти гладу велику по всей земли нашея, овы же пакостно оскверни образом своего нечестія, и церкви святыя не пощади, вмѣнив их во капища нечестивыя для студнаго плясанія и козлогласованія. Бысть плач по всей земли, и понуждени быша людіе мнози — и градоначальники, и военачальники, и воины, и тиуны градскіе и сельскіе, и всяк род человекск — мужіе и жены, и дѣти малыя, оставивши предѣлы земли своея, в предѣлах чуждых пристанища искази, якоже Моисей нѣкогда, спасаяся от гнѣва фараонова, бѣгуяся в страну Мадіамскую.

Мимоіде лѣт седьм якоже седьм крав избранны тѣлесы, иже видѣ нѣкогда фараон в видѣніи соннѣм. И утучнися Амалик московскій от плодов земли нашея, и возгордѣ зѣло и, смѣяшеса на ны, рече безумен в сердцѣ своем: воздвигну народы по всея земли, да будут брани междоусобныя, и возстаніе и крови пролитіе по всей земли, нѣсть бо, иже препинаніе сотвори бы мнѣ.

И приіде лѣто осьмое (житія же Амаликова десятое) и возъярися Господь гнѣвом своим на беззаконія Амаликовы.

Бысть же во странѣ Альбіона хитраго град нѣкій велій, якоже град Хирама тирскаго и сидонскаго, корабли многи имѣяй, еже бы,

обтекающе страны даже до предѣлов земли, умножити сокровища своя. И придоша во град он послы Амаликовы и сѣдоша томо, якобы торг дѣя, во истину же кознями торгующе и лукавство розсѣивающе. Видѣвшіе сіе градоначальники мудрыя страны Альбюнскаія — Балдуин и Гикс, паче же нѣкій из них Чемберленіем именуемый, яко толико беззаконіе творят Амаликове, в безднѣ грѣховнѣй валяясь, придоша к ним в ноци внезапно со воины и стражи своими и, смотрѣвшіе хранилища в дому Амаликовом и ковчеги желѣзныя, зѣло затворенныя, даже в сокровеннѣйших подземеліях пещерных, и видѣ тамо Чемберленій оный козни и лукавства их многа. И взем за хребты их сляцы, главою помавающе, колѣнными же ход их через задняя их ускоряюще, тако мановеніем сим изья злая от предѣлов своих. Изыдоша посрамлены послы Амаликовы во своя си якоже пес возвращаяся на свою блевотину и, сѣдше в стѣнах твердыни своя, подъяша руцѣ согбены выше главы своя, прещенія гнѣва своего изрыгаху многоразличным рук мановеніем, ругаяся смрадно. Чемберленій же оный, возложи скло во едино око свое и руки в воскрилія нижних одежд своих, токмо усмѣвашеся всѣм руганіям Амаликовым.

Бысть другій град, на рѣцѣ невелицѣй Сенаарстѣй стояще, якоже град Офир нѣкогда, имѣя каменіе драгое и масла многія и притиранія, и ароматы благоухающи, вою благоуханія разсѣивающи, и одежды висонныя и вся иныя ухищренія прелести женскія. Возсѣдъ и тамо посол Амаликов, людіе бо страны тоя многи таланты серебра и злата даша нѣкогда в предѣлы, в них же Амалик, яко вран на нырици, вознѣзися, чесо ради восхотѣша пріяти посла Амаликова, да не бы погубити сокровища своя. Оный же посол, Раковій именуемый, родом быв из страны Гадаринскія, обаче же вся нравы амаликскія усердно пріяв, зѣло умножи здѣ козни, лукавства и вся прочая нечестія амаликскія. И бысть, егда посѣти Раковій Московію амаликскую, тамо грамоту нѣкую списа, рукоприкладство на оной содѣяв, во еже бы людіе вси во всѣх предѣлах земли градоправителей своих небрегоша, и влаstem предержавшим ся противиша, оныя власти в ничесо вмѣняюще тиуны градкіе и воины вся развращающе. Увѣдѣвшіе писаніе грамоты сея, зѣло воспламенишася гнѣвом людіе вси страны тоя сенаарскія и потекоша по стогнам града ко градоправителям своим, да измут Раковія безстыднаго из среды их. Зѣло моли Амалик за посла своего, мил ся дѣя и стопам припадая, и ковчежцем созлатом искусительно потряся. Обаче непреложен быв муж совѣта и разума, Четыречочник именуемый, купно со Бріеніем нѣким; простерше руцѣ ко Раковію образом ко вратам помаванія, даша сим Раковію неукоснительно волю их разумѣти. Не стерпѣ убо Раковій поруганія сего и якоже тать в ноци бѣгу яся, якобы сонмы демонов полуденных обдержаша его. Тако исполнися писаніе: бѣгает нечестивый ни единому же гонящу ему.

Обаче не токмо о сем плакася Амалик горько. Во странѣ Хинстѣй, идеже произростает зѣліе травное, чаем именуемое, быша преизобильны тамо смятенія народныя. Придоша послы Амаликовы в сію страну мятежную и сотвориша брань множайшую и кровопролитіе, его же измѣрити не мощно. и пожарища неугасимыя. И возмутившеся духом

градоправители Хинстіи, овим послам Амаликовым помаваше руками ко вратам выхода, овых во узилища ввергоша, овых же казни студнѣи на стогнах града передаша. И срам бысть Амалику даже до предѣлов земли.

И рече Амалик паки в сердць своем: Что сотворю, понеже осоромотиша мя? Нѣсть бо зрѣти мнѣ от стыдѣнія в лице людей моихъ. Сотворю убо празднованіе нѣкое — рокованіе, от безбожных же римлян юбилей именуемое, аже бо десять лѣтъ исполнися подъяремных ига моего Амаликова. И посла созывающих во грады и веси, и собращася вкупѣ слѣпїи и глухїи, и гугнїви, в кимвалы бряцающе, Амалика страха ради славяще. И прииде на пир сей жидвин нѣкій не в одеждах брачных и иніе жидове с ним иже, обрѣзани суще, имена воспрїяша сугубо московскія, да не усмотрѣно бы было быти жидовинство их. И раздѣлися на ся силы Амаликовы: овїи по странѣ Джугелїя Иверїйска, овїи же по странѣ Троція Іудейска, — совокупно же все то бысть власть предержающая во истину московская. От егда же мїр сотворен бысть, не видѣша людїе таковая ругательства, оплеванїя и заушенїя, якоже на студнѣм сходище сем. И возста москвит на москвита, жидовин на жидовина и всяк язык на язык сзой якоже нѣкогда при творенїи столпа Вавилонскаго, егда смѣшана быша языци и своя своих не познаша. И глаголаша людїе плѣненїя Амаликова и по земли всей: не стоит град, аще раздѣлися на ся.

И бысть видѣніе Амалику: изыдоша персты руки чловѣчи и писаху на повапленїи стѣны нѣкіи письмены страшная. И ужасеся зѣло Амалик, и зрак его измѣнися, и колѣна его розслабляхуся, и размышленїя его смущаху его. Страхом и злобою влеком быв, сотвори беззаконіе студное, кров пролив праведную рукою жидовина нѣкогого, иже образом Іуды за тридцать серебряников сотвори сіе.

Прежде сего тать быв, сокровища чужїя из ковчега извлекаея и во узилищах за художества сіи сѣдя, на безоружнаго разбойно устремляеся якоже звѣрь дивїй, видом же таковїй бывше, иже зрак отвращая от ся, тать и разбойник сей, понеже жидовин сїй, воспрїя на главу свою вся благоволенїя жидовская по всея земли, идѣже токмо разсѣя Господь род сей за беззаконїя его. И прославиша его жидове всея земли яко Меккеби новаго, паче Самсона, Гедеона, и яко же Мардохея во дни Есфири, возлюбленнѣйшаго сына рода жидовскаго. И потрясися земля от вопля жидовскаго во всѣх концѣх земли, не якобы жидовин кровь разбойно пролія, а якобы то была проліяна кровь жидовская. Сбравшеся во град Сенаарскїй сонмища жидовскїя и знатнѣйшіи старѣйшины, и мудрѣйшая их, еже бы видѣти суд над реченным татем и разбойником, и наустиша вся толпы іудейскїя, якоже чловѣка едина, и яко пред судищем Пилата бысть в ослѣплѣнїи ярости жестоковїйный рык их: буди кровь его на нас и на чадѣх наших. Якоже во дни Мардохея, егда твориша жидове погромы людскїя, тако восхотѣша и нынѣ воздаяніе воздати за вся, еже колико и от него претерпѣша со днїи Авраама, Исаака и Израїля, во дни работы египетскїя и плѣненїя вавилонскаго, и рассѣянїя вселенскаго, егда много погромляеми быша и до сего дня, погромляеми суть. И бысть позорище сіе для зрака

неблаговидно, для слуха же неудоць сказуемо, егда сонмища жидовскія, якоже вранове на дух трупный собразшеса, зраком кровежадныхъ искры мечуше, устами хулу, ненависть, лжу и оклеветаніе изрыгающе, руками у воздушхъ жестоковыйно потрясающе, во истину якоже канибалове студніи ся міру показаша. И отьяся разум у розумнѣйшихъ ихъ и сожжени быша в совѣсти своей, якоже найгоршіи, краснѣйшіи ихъ, и в дни судныя, егда ничесоже слышно бысть от рыка ярости жидовскія, овїи рекомые краснѣйшіи молчаніемъ ся малодушно избываху, овїи же дѣятельно глас свой прилучиша к сему жестоковыйному и кровежаждущему рыку жидовскому, сим неразумно, якоже козел отпущенія во дни Моисея, беззаконіе рекомаго жидовина разбойнаго прїявше на ся и на чада своя.

И бысть послѣдняя имъ горша первыхъ. Зря мысленное химерогонство сіе жидовское и канибальское не токмо умоначертаніе, но и во истину дѣянїе ихъ, помаваша людіе во всѣхъ концѣхъ земли главами укорительно и рекоша инїи в сердцѣ своемъ, инїи же тростію скорописца в лѣтописанїяхъ дневныхъ восписаша, яко собирая собираютъ жидове гнѣвъ всего міра на главу свою, понеже род жестоковыйный суть, и да не показала бы ся кровежаждущая радость пирровы побѣды ихъ горша, неже бѣ во дни пренїя, печали, якоже то в части видитися и днесь.

Смирный Нестор, лѣтописецъ новый.

Рятуймося не сумом, а працею.

(Л и с т з Р у м у н і ї).

Вліті 1923-го року, перед скликаннямъ Першої Конференції Української Еміграції в Румунїї, всюди, де була більша скільність нашихъ емігрантівъ, почали організовуватися громади.

Одною з найбільшъ активнихъ громад в той часъ була Бакевська Громада, якою було закладено книгозбірню, організовано хор, невеликий струнный оркестр і уряджено кілька вистав та концертівъ.

Поруч з працею на місці Громада відзначалася акуратнимъ внесеннямъ національного самоподаткування, що було встановлено Конференцією — для підтримки в Румунїї організованихъ формъ життя української еміграції.

Згодомъ Громада почала підупадати. Від книгозбірні нічого не лишилося, хор і оркестръ распався, а нарешті й сама Громада, як організоване тіло, перестала існувати.

З роспадомъ Громади й звязокъ з центральними установами української еміграції в Румунїї обірвався.

Ознаки життя Громада виявила лише в травні 1926-го року, після трагічної смерті Головного Отамана Симона Петлюри, коли Громада зібралася, щоб висловити свій сум і обурення.

По телеграфу Громадою було вислано 2500 левів на вінокъ своєму вождю Симону Петлюрі, а слідомъ за цимъ прислано палкого протеста з ширимъ обуреннямъ проти моральнихъ та фізичного вбивствъ.

Після цього Громада знову не подавала признаковъ свого життя.

Настали сумні дні парижського процесу.

Який невимовний біль викликала ця незабутня розправа, коли судили не убійника, а рослинали святу тїнь його жертви, — говорити не доводиться. Почуття ці для українцівъ всієї земної кулі були однакові.

Після 8-ми днів великого напруження телеграф приносить вирок: убивцю виправдано.

«Перед нами встало питання, — пишуть нам з Бакеу, — як же нам бути далі та хто ми такі? Вирішено, що ми мусимо бути зорганізованими від низу й до вищих представників української еміграції в Румунії — Українського Комітету та Української Місії».

2-го листопаду було скликано надзвичайне зібрання

Головою зібрання обібрано було Г. Шлопака, заступником голови Івана Горбенка і секретарем Василя Твердого.

Перше слово, повне почуття великого болю і глибокої національної образи, виголосив Г. Шлопак.

Він, між иншим, сказав:

«Завдяки нашій небайливості, незорганізованості не лише нашої групи, а цілої української нації, ми програли процес. Нашою недбайливістю ми допомогли своїм ворогам, які з такою жорстокістю наслідія над світлою пам'яттю нашого Отамана Симона Петлюри. Не лише над ним, над цілою українською нацією. Найвищий час залишити всякі тертя між собою, з'єднатися і цим дати новий переконуючий доказ того, що ми не є тими погромщиками, якими нас намагалися зобразити на процесі в Парижі».

Після промов п. Коханенка і п. Твердого та після жвавого обміну думок було постановлено відновити життя організованої громади в Бакеу, виробити для неї новий статут і відновити та усталити зв'язок з українським еміграційним центром в Бухарешті.

Кожний член гуртка має внести 50 леїв вступного взносу, а потім що-місяця вносити 20 леїв.

Головою гуртка обібрано п. Шлопака Грицька. Секретарем С. Коханенка і секретарем Твердого Василя.

Головою ревізійної Комісії обібрано Очеретного Грицька, а секретарем Пахаря Івана.

30-го листопаду Українську Громаду в Бакеу відвідав Секретарь Громадсько-Допомогового Комітету Української Еміграції в Румунії Дмитро Геродот.

Заслухавши докладне справоздання, зроблене останнім, про перебіг судового процесу над убійником вождя України Симона Петлюри та інформаційний доклад про становище на українських землях і про положення української справи на міжнародній арені, Громада постановила приєднати і свій голос протесту проти недостойних наклепів, на яких була побудована оборона Шварцбарда.

Вшанувавши пам'ять Симона Петлюри вставанням Громада одноставно просила передати її привітання нинішньому законному заступникові Головного Отамана Андрію Лівичькому, підкресливши в цьому привітанню, що тепер як ніколи вона почуває свій обов'язок не лише перед поневоленою батьківщиною, але й перед світлою пам'яттю свого покійного вождя та що лише смерть зможе вирвати членів Бакевської Громади з під жовто-блакитних прапорів Української Народньої Республіки. Після цього всіми присутніми було проспівано: «Ще не вмерла Україна».

Ціла низка промовців (Г. Шлопак, С. Коханенко, В. Твердий та ин.) підкреслювали необхідність єдності й підтримки своїх централних органів і просили аби члени Громадсько-Допомогового Комітету як можна частіше навідувалися до Бакеу.

Дякуючи Громаду, Дмитро Геродот, в коротких рисах з'ясував ті надзвичайно тяжкі умовини, в яких доводиться працювати українським центральним установам в Бухарешті, і підкреслив, що найбільшою втіхою для нього, а тако-ж і для всіх тих, що працюють на українській ниві в Бухарешті, буде переконання, що вони не помиляються в патріотичних почуваннях української еміграції в Румунії, та що вони не збочили з тих шляхів, які накреслено було нашими еміграційними Конференціями.

Після доповіді Дмитра Геродота, було організовано спільну вечерю, під час якої було проспівано цілу низку таких патріотичних пісень як:

«Не пора, не пора», «Шалійте, шалійте», «Я сьогодні що-сь дуже сумую» та інші».

В початку 1-ої години ночі, коли Дмитрові Геродотові треба було вийти до потягу, всі знову встали і виконавши національний гімн, прокричали йому: «Слава».

Потім майже ціла Громада провела його до залізничного двіря, до якого треба було їхати 3-4 верстви. **З.**

З преси

Як провадиться українізація у військових частинах довідуємося із статті А. Шляпочнікова в ч. 292 «Прол. Пр.»

«Ще й нині справу українізації по частинах не розв'язано, як слід. А втім, у наших умовах вона набуває чималої ваги. Кожен рік побільшує кількість українців, що поповнюють склад наших частин. Так у наших спеціальних військах минулого року було 60 відс. українців, а цього — 75 відс. Ще більший відсоток українців у стрілецьких частинах. Ми провадимо в армії величезну виховну роботу з червоноармійським складом. Але цю виховну роботу ми провадимо мовою, не рідною більшості червоноармійців, не застосовуючи в цій роботі питань української культури. А проте, в справі українізації ми маємо, чимало найсерйозніших директив та вказівок, як у лінії строевого командування, так і політуправління округи.

Коли порівняти темп українізації наших частин за зимовий період 1925-26 і 1926-27 років, то він трохи зменшився. У наших спеціальних військах груп, де політзаняття провадили українською мовою, було 1925-26 року 30 відс., а 1926-27 р. — 24 відс. Цьому спричинилося те, що парт і політапарат частин не приділяли достатньої уваги справі українізації. Вони висували та ухвалювали чудові резолюції, що на повсякденній роботі парторганізації не відбивалися.

Головне, що утруднює провадити в життя українізацію, це те, що більшість нашого комполітскладу не знає української мови. На це треба насамперед звернути увагу. Треба дійти того, щоб заняття українізації з комполітскладом використати на 100 відс. і тим самим удосконалити його знання в українській мові. Поруч з цим треба розгорнути широку консультативну допомогу та забезпечити літературою всіх, хто вичає українську мову. Парторганізації повинні показати в цьому приклад».

Постанови X-го з'їзду КПБУ залишаються постановами на папері. У московських окупантів все так — одно кричати, а що инше робити,

Хроніка.

З Великої України.

— В Українській Академії Наук. На запрошення Цюрихського Університету, УАН налагодила з ним постійний обмін науковими виданнями.

(«Пр. Пр.» ч. 292).

— Дніпропетровське Наукове Тов. Дніпропетровське наукове т-во надіслало УАН звіт за три роки своєї діяльності. Т-во має 60 дійсних членів, провадить працю по двох секціях — історико-філологічній та фізико-математичній, улаштувуючи прилюдні науково-дослідчі доповіді своїх членів.

— Дослідження болгарських колоній. Етнограф Г. К. Данлов (Москва) звернувся до етнографічної комісії УАН з проханням видати йому мандат на право провадити етнографічну працю в болгарських колоніях на півдні України

(«Пр. Пр.» ч. 292).

— ВУАРДІС. У Києві засновано філію Всеукраїнської Асоціації Режисерів, Драматургів і Сценаристів (ВУАРДІС). («Пр. Пр.» ч. 292).

— Театр ім. Франка. У театрі ім. Франка закінчилася робота над п'єсами «Товариш» і «В'ють пороги». «В'ють пороги» мали 25-го грудня, «Товариш» — 8-го січня. Дальшою постановою під «Народній Малахія» у постанові Гн. Юри. («Пр. Пр.» ч. 292).

— Ляльковий театр. З 26-го грудня в театрі для дітей

ім. Франка починає працювати Ляльковий театр. Вистави відбуватимуться щопонеділка з 2-ої години. («Пр. Пр.» ч. 292).

* * *

— Притягають циган до осілого життя. ЦН Нацмен розробив кілька заходів щодо втягання циган до осілого трудового життя.

Наркомзем уже виділив земельні участки в Одеській та Херсонській округах, щоб переселити туди 500 циганських родин. (Разом на Україні мандрує понад 1.200 циганських родин). Цигани охоче відгукнулися на заклик перейти до хліборобської праці. Частина з них уже дістала землю та почала її оброблювати. Утворено кілька циганських сільсько-господарських колективів. Гадають скликати конференцію циган.

Вживатимуть заходів, щоб ліквідувати неписьменність серед циган, викорінювати застарілі традиції, забобони, різні паразитичні звички. Серед циган ширять популярну літературу, плакати, що пояснюють ті заходи, які переводять. Відкриватимуть пункти збікнепу для циганської молоді. («Пр. Пр.» ч. 292).

* * *

— Жидівська колонізація. Відомості про жидівську колонізацію знаходимо в «Пр. Пр.» ч. 293, під заголовком «Невеличкий участок великого фронту». З цього допису бачимо, що завдання большевиків про наділення жидів українською селянською землею виконується

може й більше, як на всі 100 відс. Але дамо слово самому авторові допису:

«Я хочу торкнутися коротко роботи «ЄКО» (єврейське колонізаційне товариство) в Гуляй-Польській пересельській конторі.

Контора ця обслуговує пересельців, що оселилися й селяться на землях колонізаційного фонду Запорізької й Маріупольської округ.

Загальна площа землі кол. фонду, що його приділив Наркомзем України для єврейського переселення в Запорізькій і Маріупільській округах, становить 22.000 дес., з них 15.000 дес. в Запорізькій окрузі і 7.000 в Маріупільській.

Тут нарізано землю для 24 селищ, у середньому в кожному 60 будинків для 1.400 родин пересельців. Розташовані ці селища неширокою смугою, формою півдуги, у напрямку з північного заходу на південний схід.

Крайній північно-західній кінець цієї дуги впирається в с. Покровське, Запорізької округи, а останній південний земельний участок міститься в 5 верстах від станції Магедово, на колії Пологи Волноваха. Центром цієї дуги є село Гуляй-Поле. Найближчі промислові міста — Сталіно, Маріуполь і Запоріжжя, а найближчі до селищ, де живе єврейська людність, пункти — це старі єврейські колонії, — Ново-Златопіль, Розкішна, Ново-Дарівська, Зеленопіль, Надійна то що.

Переселятися до цих районів почали 1926 року. За півтора року збудовано 400 будинків і 4 школи. Буде збудовано 1928 року, вже й заготовлено матеріалів для цього, 750 будинків. Останніх 250 будинків збудують 1929 року.

Будинки всі майже однотипові, розміром 9×15 арш., з 4 вікнами й 2 дверима. Будують їх з лампачу (цегла з глини, соломи й води).

Будинки всі побілені і вкриті дахом.

Пересельці одержують від «ЄКО», як довготермінову позику (10-13 років) з 3 відс. га рік, крім будинку й живий і мертвий ін-

вентар (коняку, корову, хід для воза, плуг, букер, ім обробляють трактором землею то що), дзерно для посіву й пашу для худоби. Крім того коштами ЄКО на участку копають криниці — шахтові й бурові та ставки для напування худоби. Загальна сума кредиту на кожну родину становить 1.500 карб.

Середній наділ землі на родину в Гуляй-Пільським районі становить 15 дес.

Обробляють землю й кіньми, й тракторами. Запроваджено бпільну зміну із килином для кормів. Цього року засіяно люцерну, садять виноградники. У великих єврейських господарствах запроваджено ранній пар і оранку на зяб.

То, що пересельці раніше не працювали коло землі, має у данному разі навіть сприятливе значіння, бо в них немає консервативних звичок селянина й тому вони охоче прислухаються до агрономових та інструкторових порад.

Найбільше пересельців виїшло з Кам'янецької, а потім з Полтавської, Київської, Чернігівської й Волинської округ.»

Це так робиться на одному фронті, там де своя рука владика.

А що робиться на другому фронті, бачимо з інших дописів в тому ж таки ч. 293 «Прол. Пр.» Тут уже наш брат, хахол-робітник. Віа може й без драбини паса натягати, тай в брезентових чоботях походити.

— Полбот без сітки і без кол угод. (Хлібзавод ім. Дзержинського). У нас на заводі є досить плакатів, що застерігають: «Не одягай паса, коли драбина не надійна». «Без драбини не лазь до машини» то-що. Є малюнки, як робітники падають і попадають під машину.

Проте, у нас на заводі драбини зовсім не було. Коли спав пас, що доводилося підкочувати чана, класти на нього дошки, ставити скриньку й одягати паса. Або ось довелось раз вкрутити лямку. Сам механік поліз і впав з такої барикади.

Про ці барикади писали в харь-

ківській і у ківській газеті та в стінгазеті. Драбину, нарешті, зробили, але одну її віддирають один у одного всі відділи заводу. Пронести її незручно. Та й не для кожного відділу вона придатна.

Ось недавно в борошносівалці т. Тарнопольський поліз одягати паса. Драбина впала на підлогу, а він її повис.

Цими днями був такий випадок. Упав пас з борошносівчої машини Тов. Моргуляні і Антонюк вибігали весь завод, щоб знайти єдину драбину й не знайшли її. А пас одягати треба. Нарешті, придумали. Тов. Антонюк став, а тов. Моргулян виліз йому на спину й одягнув паса, але піраміда не витримала й тов. Моргулян упав на кахельну підлогу.

Спитаємо адміністрацію вчетверте; що дешевше коштуватиме: зробити потрібні драбини у кожному цеху, або один такий нещасливий польот без сітки і без колугоди... А може справді треба запровадити до колугоди справу про драбини?»

— Брезентові чоботи. (Бобровицька цукроварня) За колугодою паровичникам повинні видавати шкіряні чоботи, як спецодяг, а на нашій цукроварні видали брезентові.

— «По чекайте трохи, привезуть і шкіряні, запевняла адміністрація, особливо, директор Давиденко».

Робітники чекали.

Чоботи брезентові у паровичників ушент подерлися, але вони все мовчали, а коли робітники попекли собі ноги, вони відрядили до директора делегатів.

— Що треба? — запитав той.

— Та от, бачте, два місяці чоботи брезентові носимо. Ноги печемо, а нам же повинні видавати шкіряні чоботи. А ви все обіцяєте.

— Чоботи шкіряні? Хто вам це казав?

— «У колугоді написано, узавкомі «казали»».

— У завкомі?.. Так ідіть до

завкому по чоботи. У мене для вас чобіт нема і часу не має дурницями вашими займатись»...

І вигнав делегатів з кабінету.

Делегати пішли до завкому. Завком скликав засідання й ухвалив: прохати адміністратора, щоб той дав прочухання директорові.

Робітники протокола читають та й кажуть: «Адміністратор то адміністратор, а хай РСІ та філія ківська своє слово скажуть».

3 життя

укр. еміграції

У Чехії.

— Українське Університетське угруповання для Ліги Націй

Дня 4-го грудня 1927 року відбулися III річні загальні Збори Українського Університетського Угруповання для Ліги Націй, осідком централі якого є м. Подєбради (Чехословаччина).

Минулого року УУУ для ЛН. надзвичайно поширило свою працю на міжнародньому полі: його делегат брав участь на З'їзді Міжнародної Університетської Федерації для Ліги Націй в Лондоні (кол. Бокітько), член УУУ іриймає участь на Політичних Курсах при Лізі Націй в Женеві (кол. Євтухів), засновано кілька філій УУУ в інших державах то-що.

УУУ для ЛН. є повноправним членом інтернаціональної Федерації, приступ до якої згідно статуту її мають право лише державні нації; отже, це є велика заслуга УУУ за завойовання собі міцного місця в федерації. Наскільки позиція його міцна, можна судити з того, що наш представник (проф. Бородаєвський) входить членом до Ради Федерації; членами від УУУ до Почесного Комітету задначеної федерації іменовані: проф.

Колесса, проф. Бородаєвський та проф. Бич. Цікаво, що російські емігрантські високошкільські організації вже два роки намагаються вступити членом до федерації, але їм регулярно відмовляється в цьому, рекомендуючи створити російські підсекції тих національних груп, в державах яких вони перебувають та які є членами федерації, тобто іншими словами, росіяни не можуть виступати на міжнародному полі рівноправно з іншими державними націями.

УУУ для ЛН ширить між українським академічним суспільством ідеї Ліги Націй шляхом влаштування періодичних відчитів та поширення відповідної літератури, підтримує інтенсивний зв'язок з іншими національними угрупованнями та пропагує при всякій можливості українські національно-державницькі стремління.

До Управи УУУ для ЛН на рік 1928 обрані:

Президент — проф. Бородаєвський. Віце-Президент — доц. Коваленко. Генеральний Секретар — Доц. Др. Романовський. Пресовий Референт — канд. інж. Бибік. Скарбник — канд. інж. Бокітько. Управитель канцелярії — канд. інж. Євтухів.

Український-Республікансько демократичний клуб в Празі розпочав свої чергові збори 16. XII докладом п. П. Феденка на тему «Підсумки 10-ти літнього господарювання большевиків на Україні».

Підкресливши, що Україну було завойовано російською армією, на яку спіралися большевики, що прийшли на Україну з русифікаторськими завданнями, референт показав, як життя примусило окупантів йти на поступки в національній сфері. Далі він виявив «досягнення» большевиків в царині сільського господарства, промисловості й культури. Співнявшись на тому, що дав большевицький «соціалізм» та підкресливши провал надій на світ увов революцію, референт сха-

рактеризував трагічне становище большевиків.

Розуміючи своє трагічне становище, большевики все ж тримаються за владу терором, бо опертися на маси, котрі їх ненавидять, вони не можуть, а добровільний відход од влади малює перспективи вигнання. Але ж хоч не-хоч, на думку докладчика, катастрофа большевизму неминуча.

По скінченні доповіді голова Клубу проф. О. Лотоцький перший зробив свої зауваження і звернув увагу на те, що комунізм не прийнятий українським народом, а накинутий йому чужою владою, як найбільше сприяв зрозумінню українським народом своєї окремішності від москалів, від їх психології, їх інтересів і всього життя. Большевизм, його господарювання — політичне й економічне, було тяжкою, але переконуючою школою для нашого народу, що його життя і інтереси лежать лише в лінії відокремлення від Москви. Большевицька господарка збанкрутувала, і неминуче з кожним днем наближає большевизм до упадку. Який то буде упадок — еволюційний, «на гальмах», як того дуже хоче поступова московська еміґрація (щоб задержався єдиний державний організм Росії), чи катастрофальний? Базуючись на тому, що большевицький лад надто відрубний від усякого буржуазного ладу і не може в нього еволюційно перетворитися, промовець приходив до висновку, що упадок большевизму має бути катастрофічний і матиме наслідком розпад тої держави, яку большевицький режим ще держить штучно в терористичних шпугах.

Іншими промовцями було зауважено, що при такому міцному державному апараті, який завели большевики, трудно сподіватися катастрофи большевизму без зовнішньої допомоги. Але всі, промовці однодушно признали що доклад інтересний — подає інтересні факти та приводить до актуальних вислідів..

N.

— Відгомін процесу Шварцбарда в Празі. 9-го грудня в «Studentskem Domove» відбувся доклад проф. Шелухина. «Правничий розбір процесу вбивці Петлюри». Слухачі були й українці, переважно галичани, але в більшості жиди, головним чином бесарабці, та москалі. Від імени ініціативної групи, що влаштувала доклад, було висунуто головою зборів студента с-ра Коваленка.

Проф. С. Шелухин, кваліфікуючи вчинок Шварцбарда, як кримінальний, відніс його до компетенції суду, тоб-то судді, слідчого і адвоката, та заявивши, що він 30 років в усіх цих ролях відбував свою службу в судівництві, пообіцяв дати об'єктивне висвітлення справи, закликаючи аудиторію до спокою в часі свого докладу.

Попередження було зайве, бо аудиторія не лише заховала спокій, але й досить пудьгувала від довгого та нудного реферату, — і надії на якісь сенсації від ексцентричного промовця не справдилися.

Головну причину несприятливого для українців судового вироку він вбачає в тім, що оборона С. Петлюри, до якої не було покликано компетентних осіб, не дала французькому судові правильної дефініції погрому. Дефініцію розуміння «погрому» дав він на основі статті «Своду Законів» б. російської імперії і лише цю одну дефініцію вважає правильною. Отже це лихо сталося тому, що не запрошено компетентної особи, яка пояснила б парижським суддям російську дефініцію погрому, а через те і «як фальшивим фундаменти вийшла й ціла будова фальшивою». Довго, довго розповівши історію погромів над жидами, а також з боку самих жидів (історія Естери й Мардохей), промовець перейшов до справи жидівсько-українських відносин і переломовим моментом в тих відносинах вважає кінець 1917 — початок 1918 р.р., коли представник жидів у Центральній Раді Золотарьов заявив, що жиди мають з українцями

спільний шлях лише доти, доки ці не роблять замаху на єдність російської держави. Обмежуючи майже лише цим відношення жидів до політично активного українства в останні роки, проф. С. Шелухин закінчив свій доклад закликом до українсько-жидівського братерства — «щоби ні українці не різали жидів, ні жиди — українців». Нічого не сказав він про роллю жидів у большевиків та в теперішній окупації України. Дискусії по докладі не було, — не стало часу.

Кільки днів пізніше з'явилися в «St. Dom.» плакати, які повідомляли, що 17 грудня там таки відбувається дискусія — «Правничий розбір процесу проти вбивці С. Петлюри».

В тій самій залі, майже при незмінній аудиторії, і за неprisутности проф. С. Шелухина, розпочалася дискусія, скликана теж ініціативною групою, але вишого складу. Головував од неї п. Мороз, по виразу якого «інтродукцію» до дискусії мав подати п. П. Дереш. Цей останній, бувший старшина Галицької Армії, «інтродукцію» свою, що перетворилася в контр-реферат, розпочав з характеристики тихесенької й мирної вдачі укр. народу, що охоче забуває кривди свої та радісно йде перший миритися з своїм обидчиком. На думку докладчика, дія риса є згубною для національного характеру й про свої кривди треба говорити й пам'ятати та дбати, щоби цим кривдам покласти край. Дуже його дивує, що проф. С. Шелухин, будучи правником, нав'язує французькому судові чуже і необов'язуюче його російське законодавство. Крім того, він констатує, що європейські наукові словники (німецькі і чеські) подають інші дефініції розуміння «погрому», ніж російський «Свод законів», а європейське законодавство встановлює нарізжчі, ніж російське. Комітетові «Оборони пам'яті Головного Отамана» він закидає слабе провадження пропаганди між чужинцями, невідповідну організацію справи покликаючи свідків, оминення представників Укр. Галич.

Армії, які могли дати цінні зізнання та розпоряджають своїми перехованими архивами та навіть підібраними архивами Армії УНР. П. Дереш критикує зізнання поодиноких укр. свідків, гостро засуджує поведінку Миколи Шаповала, що своїми зносинами з агентом-провокатором Володимиром, спільним фотографуванням з ним, мусів би у французів викликати огиду й неповагу до укр. генералів. Що-до українсько-жидівських відносин він вважає наявним жидівсько-український антагонізм, що повстає з причин релігійних, класових і політичних. Цілу проблему відносин рішає так, що жиди мають іти «по при нас».

В дискусії бере слово п. Мезенцев, укр. с.-р., що досить неясно боронить проф. С. Шелухина, твердить, що погроми на теренах укр. армії були інспіровані більшевиками, доказом чого є перебування окремих організаторів погромів на добрих большевицьких посадах (Волох та інші). Жидівство до процесу йшло єдиним фронтом, і 27 жовтня українці пам'ятимуть більше, ніж 25 травня.

П. Головка (галичанин), що свого часу був близьким до ту-тешніх комуністів, заявляє, що антисемітизм є явищем не лише російським, а й українським, що кожний українець мусить бути антисемитом, і він себе вважає таким. Його часто переривають.

На цім п. Дереш робить коротку відповідь обом диспутантам й оголошує дискусію закінченою, бо лінчається час користання залюю, за яку він заплатив з власних грошей. Робиться збірка між присутніми, і дискусія продовжується.

Д-р Ніжанківський (галичанин) нападає на ведення процесу. Його провадила лише одна партія р.-д., а справа вимагала загально національної участі. З Західньої України не було покликано ні одного правника для ведення процесу. Промовець, очевидно, не знає, що галицькі правничі кола на відповідний крок з боку судо-

вої комісії відповіли способом Понтійського Пилата.

Інк. Вейцман Ізраїль, що був у часі студій членом Громади Студентів Емігрантів з Вел. України та мав там певні функції, виступає з брудною, брехливою промовою. Він не вважає, що «петлюрівці» й укр. народ є одне і теж. Він п'ять років був у Празі в «їхній організації» і «все знає». Погроми робили не большевики, а «петлюрівці». Але «не бійтеся, товариші, тепер Україна є в певних руках», — кінчає цей новий «радянець» при гучних оплесках жидів-слухачів. У часі промови Вейцмана п. Дереш вимагає слова, голова йому не дозволяє говорити, і докладчик покидає залю.

Масляк (галичанин-комуніст) говорить швидко і багато про все, викликаючи сміх і призирство аудиторії. До доповіді має відношення хіба твердження, що «петлюрівщина» прогнала й є мертвою тому, що нема укр. буржуазії та поміщиків, на яких тільки вона б могла спертися.

Коваленко (укр. с.-р.) спиняється над пропорцією участі жидів у совітським житті на над словами Вейцмана, що «Україна є в певних руках».

Перед тим, ніж починає він говорити, повертає до залі п. Дереш і провадить якісь балачки з головою, в результаті яких по промові п. Коваленка дискусія зачинається.

-с-

— Урочиста Академія на пошану М. Драгоманова в Празі відбулася 19 грудня м. р. Це свято що року улаштовується Українським Високим Педагогічним Інститутом в пам'ять свого патрона.

Після офіційного звідомлення п. ректора Інституту Проф. В. Сімовича за 1926-27 ак. рік мішаний хор Інституту під орудою доц. п.-ні Щуровської—Росиневичевої виконав нову композицію п. доц. З. Лиска на слова Г. Гейне: «Enfin perdu» — улюблена поезія М. Драгоманова.

В композиції — тенорове соло (п. асист. Д. Левицький) і баритонове соло п. (абсолютвент І-ту М. Самойлович). Далі відчитано було традиційного реферата, присвяченого науковій діяльності М. Д-ва. На цей раз прочитав п. доц. Д-р М. Дольницький на тему: «Проблема поділу Східної Європи у М. Драгоманова». П. референт довів, що виследи сучасної географічної науки про регіональний поділ Європи згідні, по-за де-якими відміними в деталях, з тим поділом Східної Європи, який в свій час проєктував М. Д-в. По рефераті виконано було композицію п. доц. Н. Ніжанківського на слова В. Пачовського «Засумуй, трембіто». Виконав М. Самойлович; на клявірі супроводив — автор. В основі композиції — народня мелодія. Як твір, так і виконання зробили сильне враження. Одмітимо далі класично чисту гру — на скрипці п. лектора О. Кистякова (Гендель: «Соната Д-дур»), а також стильне виконання у народньому дусі п. лект. Н. Дяченковою пісень: Січинський — «Дума про Нечая»: лисенко — «Чом, чом, чорнобров».

Перед кінцем академії було виконано другу нову композицію п. З. Лиска на слова Т. Шевченка: «У тієї Катери». Це музична поема для трьох баритонів і для фортеп'яна. Поділяється, згідно з твором Шевченка, на три доби. Виконавцями були три брати Самойловичі — Борис, Микола і Олександр, — та сам автор у клявіру. П. Борис Самойлович, викінчений артист, що уже виступав в чеській опері, легко подужав труднощі своєї майже тенорової партії; п. п. Олександр і Микола дали свідому і сумлінну інтерпретацію своїх партій. Твір мав значний художній успіх, і коли про напрям молодого композитора п. З. Лиска ще рано говорити, то без сумніву цим оригінальним і сильним твором п. Л. збагатив скарбницю нашої музичної культури.

Академія закінчилася виконанням гімнів чесько-словацького

та українського «Ще не вмерла Україна».

Ф. С.

— Миколаєвська забава, улаштована Українською Національною Жіночою Радою та Громадою Студенток України в Празі 20 грудня м. р. одбулася з значним успіхом, не зважаючи на великий мороз, що був цього вечора.

Миколаєвське свято у тій формі, як воно відбувається у західних слов'ян і в Галичині, не відоме на Великій Україні і навряд чи воно може там поширитись, бо ім'я св. Миколая на Східній Україні оповите справжньою і серйозною релігійною пошаною. Однак на еміграції ми уже звикаємо до щорічного появлення цього святого під кінець артистичної програми, до його жартовливого оповідання про свої тригоди, котре буває і сатирою на сучасне громадське життя і дійсним зображенням, скрізь жарт, того сумього стану, у якому перебуває студентство, а зокрема у цьому році абсолютвенти євських шкіл. Бо кінчаючи високу школу, позбавляється і мінімуму екзистенції, а еміграційний стан хто зна ще коли абсолютвуть...

Артистичну частину оздобив спів молодих артистів п. Д. Левицького (тенор) та п. Птиця (бас). Обидва співаки — вихованці чеської консерваторії. Перший уже абсолютвував і працює тепер у музичному відділі Українського Педагогічного Інституту, як асистент. Природний добрий голос і почуття сполучено у нього з серйозною школою. П. Левицький виконав легко тяжкі у технічному відношенню арії українські, чеські та італійські — і виявив як широкість та рівномірність діапазону, так і зокрема чіткість дикції, що ми підкреслимо у вихованця чужої школи. — П. Птиця виявив не аби яку техніку у комічних аріях з чеських опер. Виконання українських пісень у нього повне почуття і нагадує ліпших українських народ-

ніж співців. Це особливо цінна риса в українського артиста, який перебуває і вчиться закордоном ще з часів великої війни.

В танцювальній частині модерні танці переривались українськими танцями, які провадив ґрупово і сам виконував п. Голловко, учень майстра Авраменка.

Ф. С.

— Студентське життя в Подєбрадській Академії. З початком шкільного року в Подєбрадській Академії, а також в зв'язку з прибуттям до Академії нових студентів, заворушилось життя й у всіх численних студентських організаціях — товариствах, громадах та гуртках, що існують при Академії і присвячені різним цілям: науковим, національним, фаховим, спортивним і таке інше. Так, 4 Грудня б. р. відбувся вечір, який улаштувало «Товариство плекання національного танку» — товариство, що ставить своєю метою знайомство чужинців з нашими національними танцями і виявляє досить енергійну діяльність. 11 Грудня улаштувало свій вечір концерт «Товариство Українських Інвалідів», — вечір з великою і цікавою програмою.

Розпочало свою діяльність Т-во «Кубзарь», яке відкрило курс науки гри на бандурі. Працюють спортивні клуби «Дніпро» й «Сокил».

Всі ці товариства провадять корисну національну працю, а життя студентства по-за наукою роблять різноманітним і змістовним.

— На увагу українським агрономам. Агрономичне Товариство при Українській Господарській Академії в Подєбрадах ухвалило приступити з 1 січня 1928 року до видання неперіодичних агрономичних збірників, що носитимуть загальну назву «Молодий Агроном», намагаючись, по можливості, надати їм характер кварталників. Збірники ці мають своєю метою: 1) утворити зв'язок між молодими українськими агрономами, що працюють в Західній Європі і Амери-

ці; 2) утворити зв'язок між Агрономичним Т-вом при У.Г.А. і молодими агрономами, бувши членами цього Товариства; 3) дати можливість молодим агрономам вправлятися в складанню наукових і науково-популярних статей та заміток; 4) показати українському суспільству якість наших молодих фахівців-агрономів і тим посереднє сприяти справі запрошення їх на працю по фаху; 5) безпосереднє посередничити в підшукавню фахової праці. Тому програм збірників намічено наступний: Суспільно-агрономичні та професійні питання. Оригінальні статті наукового, технічного і економічно-організаційного характеру. Огляди чужоземної с.-госп. літератури. Реферати новітших с.-г. книжок і статей. Бібліографія новинок книжного ринку. Хроніка с.-г. життя на українських землях і в чужині. Посередництво в підшукавню агрономичної праці для членів Агрономичного Товариства при У.Г.А. Функції редакційної колегії виконує Управа Агрономичного Товариства в складі: професора В. Чередиєва, лектора Вікт. Доманицького, абсольтв.: Г. Гордієнка та Г. Кушнієнка і студ.: Д. Оснача, О. Рябокони та П. Шевченка. На секретаря редакції і редакційної колегії обрала Управа лект. Вікт. Доманицького на адміністратора Г. Гордієнка.

— Нові інженери. 9 грудня м. з. відбулося при Економічно-Кооперативнім Факультеті Української Господарської Академії засідання Іспитової Комісії, перед якою захищали свої дипломні праці чотири абсольтвенти Академії, що по різним починам це встигли скласти дипломного іспиту у весняну сесію. На цей раз удостоєні звання інженера-економіста слідуєчі особи: Антін Кушинський, Василь Совенко, Павло Донченко і Олександр Жиховчи.

Вони представили такі дипломні праці: А. Кушинський — «Культурно-освітня діяльність кооперації», В. Совенко — «Сільсько-господарські спілки — їх минуле

й майбутнє», П. Донченко — «Збут збіжжя й кредитова кооперація»; О. Жихович — «Ринок, як фактор розвитку сільського господарства».

— Зміни в професорському складі Академії.

Вірнув до Подєбраді приступив до викладів у Академії професор економіст Володимир Тимошенко, який півтора роки був у Америці і працював в тамошніх університетах з метою ознайомлення з питаннями сільсько-господарської економіки.

Покинув Академію доцент при катедрі приватної економіки Карло Коберський, якого запрошено до Львова для переведення відповідальної праці в Українському Ревізійному Союзі.

Так само ще в осени покинув Академію в зв'язку з родинними обставинами лектор української мови і лікар Академії відомий громадський діяч і письменник Модест Пилипович Левицький. П. Левицький переїхав на Волинь, у Луцьк, де працює у місцевій гімназії та інших укр. установах.

— З життя української колонії в Брно (Моравя). Укр. Студ. Спілка. Річні Загальні Збори відбулися дня 5-го листопаду, на котрих було вибрано нову Управу в складі: Голова — Гавриш Л., Заст. голови — Марченко П., Секретар — Дарган М. Скарбник — Шептун Тр. і Бібліотекар — Кмета Ф. Між іншими побажаннями Управі було доручено звернути пильну увагу на матеріяльне забезпечення чи принаймні посильну допомогу членам Спілки, що внаслідок ліквідації допомогової акції в Ч.С.Р., або з яких інших причин були звільнені з стіпечдій.

При Спілці і надалі виходить кожної другої суботи жива газета «Гуртом». На всестуденських Зборах у жовтні м-ці був вибраний «Святочний Комітет» для вшанування свят 9-ї річниці проголошення З.У.Н.Р., а головню 10-ї річниці проголошення незалеж-

ности Укр. Народньої Республіки. Зараз Укр. Студ. Спілка, як найсильніша студенська організація в Брні, бере інтенсивну участь у приготуваннях до урочистої Академії 22-го січня 1928 р., головною точкою котрої мають бути 2 інформативних реферати в чеській мові.

Українська Академічна Громада, найстарша організація в Брні, що існує від 1921-го р., вирішила ліквідуватися і призначила на 5-е січня 1928 р. свої ліквідаційні Збори:

Загально-академічне життя укр. студентства в Брні на початку цього шкільного року було порушено досить цікавою і для студентства, як такого, досить болючою справою. Укр. студентство мало тут, як і в інших осередках академічної еміграції, свою т. зв. «Провірочну Комісію», що контролювала успіхи поодиноких студентів та збороняла їх перед «Комітетом для уможливлення студій руських і українських студентів в Ч.С.Р.», в разі беззпекки звільнення з стіпендії за невиконання установленого студійного мінімуму. На чолі цієї Комісії стояв вибраний заступник студентства, як головний Референт. Цей Референт, що кілька років був перевибраний на це становище всестуденськими Зборами, ніби чимсь провинився перед згаданим Комітетом, і Комітет своєю постановою скасував «Провірочну Комісію» й посаду Референта, а всі справи наказав передати Референтові-москалеві, до котрого й далі й мали звертатися всі українці в академічних справах, що вимагають повної безсторонности і справедливости. Всестуденські Збори, не бажаючи входити в тертя та боротьбу з Комітетом, на тк. рік. 1927-28 вибрали гол. провірочним Референтом не старого, а людину цілком иншу і звернулись до Комітету з проханням і надалі залишити в своїх функціях так важну установу як «Провірочна Комісія». Та Комітет залишився при своїм рішенню. Отже ніби провинився один чоловік, а тяжко пошкоджена

загальна маса укр. студентства. За цей короткий час (від початку шкільного року) відбулося вже 3 загальних зборів усіх укр. студентів в Брні, але справи полагодити позитивно не вдалося.

— «Об'єднання українців, грузинів і горців Кавказу». Спільність інтересів названих народів на їхнім шляху до політично-національної незалежності спричинилася до того, що ці народи, чи, певніше кажучи, їх представники у Брні, вже довгий час симпатизували між собою, знаходили спільну мову у багатьох виладках як студентського, так і громадського життя. Та цього очевидно було замало для досягнення їхніх політично-національних ідеалів і думка проякесь тісніше об'єднання мимоволі наростала сама та набирала все більш конкретного змісту.

Дня 17-го грудня ц. р., з ініціативи «Укр. Студ. Спілки в Брні» та «Союзу горців» відбулася в домівці Спілки Народа в справ. засновання у Брні організації, котраб об'єднувала народи б. Російської імперії, що прагнуть до національно-державної незалежності. Після короткого обміну думок, що до потреби та форм відповідної організації, була вибрана з поміж присутніх ініціативна Комісія в складі 3-х чоловік (українець, грузин і горець), котрій і було доручено випрацювати проект статуту організації та скликати делегатські збори для його затвердження, притягнувши до участі, по можливості і представників інших народів, що симпатизують з цією ідеєю. Можна сподіватися, що в цій організації приймуть участь білоруси, вірмени, литовці, а можливо й козаки (донці і кубанці).

У Франції.

З життя товариства б. вояків Армії У.Н.Р. У Франції.

— 14 грудня м. р. помер від хвороби козак К р у ш и н

с ь к и й, леґіонер 1-го кін. полку чужинців в Мароко, бувший козак 5-ої Херсонської див. армії У.Н.Р. Небіжчик родом з Волині. Похоґон відбувся в м. Суз (Мароко). Супроводити покійного в останню дорогу прибули ескадрон в повному складі, в якому небіжчик служив, та представники від усіх частин залоги м. Суз. Леґіонери-слов'яне поклали на труну квіти, а також зібрали 250 франків на залізний хрест. Мир праху твому, бойовий товаришу!

— Товариство закінчило перший неповний рік свого життя. Не встигло воно за цей час широко розгорнути свою діяльність через звичайні наші умови та розкиданність самих товаришів по зброї — старшин та козаків Армії У.Н.Р. Але ж треба признати, що праця Т-ва найшла відгук серед б. вояків. Видане в грудні минулого року перше число журналу «Військова Справа» зустрінуто прихильно, де-які статі викликали обмін думок з читачами, і це тим цікавіше, що частина читачів живе по-за межами Франції або в її колоніях.

Заклики, розміщені в журналі, дали свої наслідки, поки що невеликі, але ж і це вітати треба, зважаючи на короткий час.

В середині січня 1928 року вийде наступне число журналу «Військова Справа».

— Управа Т-ва повідомляє, що в 1-му кінному полку чужинців в Мароко перебувають слідуючі українці: п. п. Дячок-Дяченко, Січенко, Масенко, Спіжко, Власко.

— Поступили пожертви: 1) На розвиток діяльності Т-ва: від О. П. 300 франків. Полковник Татарула — 10 фр., п. Лук'яненко — 3 фр., п. Люсюк (з Америки) — 253 фр.),

2) На фонд журналу: п. Кожевникова — 10 фр., п. Ріжко — 10 фр.

3) На Інвалідський фонд: п. Гаврилко — 20 фр. п. Окацій — 20 фр., п. п. Загній і Пухальський — 3 фр., п. Лук'яненко — 1 фр., п. Казімірчук — 1 фр., п. Майборода — 1 фр., п. Козачок — 5 фр., п. Бакуменко — 20 фр.,

п. Тхорів — 10 фр., п. Василів — 3 фр., п. Алексіїв — 20 фр., п. Стрільківський — 10 фр., п. Рудичів — 12 фр., п. Цебрій — 10 фр., п. Мусієнко — 10 фр., замість квітів на могилу п. Вікторії Удовиченко від п. Козачка — 5 фр.,

— К р е з о й М о н т ч а н а н. Так давно очукувану ідальню-клуб одчинено 18. XII. Хоч і прийшлося трохи заборжитися, але важливо те, що Управа Громади змогла це зробити без сторонньої допомоги (дирекції заводу то-що). Це одне вже свідчить про нагальну потребу цієї установи в нашій Громаді. Отже за для цього вона мусить довго існувати. Залишається лише побажати розвіту цього діла та щирої відданої праці тих, що прийнялися за це, а від громадян — підтримки та пробачення на перший час за деякі можливі дефекти.

А. Г р е б і н н и й.

Управа Товариства б. Вояків Армії У.Н.Р. у Франції вітає всіх українських вояків на вигнанню сукач з Новим Роком і бажає їм сил, здоров'я, та витривалости для продовження боротьби за Соборну Самостійну Україну.

Редакція журналу «Військова Справа» вітає своїх читачів з Новим Роком.

В Румунії.

— Х а й ж и в е у к р а ї н с ь к а н а ц і о н а л ь н а є д и н і с ь т ь. З нагоди Нового Року Громадсько-Допомоговим Комітетом Української Еміграції в Румунії надіслано такі привітання:

1) До п. Заступника Голови Директорії та Головного Отамана Українських Військ А. Лівичького:

«Громадсько-Допомоговий Ко-

мітет Української Еміграції в Румунії, має за шану Вас привітати в імені цієї еміграції з Різдяними святами та з Новим Роком.

Твердо вірючи в перемогу державних прапорів У.Н.Р., українська еміграція в Румунії жде як щастя тої хвилини, коли наш державний провід покличе її до активної праці та до боротьби.

А до тоо часу вона спокійно стоятиме у своїх робітничих варстатів, ізолюватиме себе від всіх тих, хто свої власні інтереси буде ставити вище національно-державних та даватиме рішучу й одностайну одсіч всім спробам захитати віру або підірвати авторитет державного проводу Української Народньої Республіки.

Ми — українська еміграція в Румунії — добре знаємо, в яких тяжких умовах доводиться працювати на українській державній ьвіві Вам та Урядові У.Н.Р., і коли таке розуміння може хоч трошки полегшити Вам цей тягар, то ми рішуче й твердо заявляємо: «М и з В а м и».

Підписи: За голову Громадсько-Допомогового Комітету Василь Трепке. Секретар: Дмитро Геродот.

2) До п. Прем'єр-Міністра Уряду У.Н.Р.

«Громадсько-Допомоговий Комітет Української Еміграції в Румунії, в імені цієї об'єднаної еміграції має за шану привітати Вас, а також у Вашій особі й весь Уряд У.Н.Р. з Різдяними Святами та з Новим Роком.

Безсила злоба большевицьких окупантів проти Уряду У.Н.Р. для нас єсть найкращим доказом того, що населення України вірить лише в цей Уряд.

Ми горді тим, що українська еміграція в Румунії, більшість якої складається з бувших вояків, тако-ж ішла і змагалася під цими-ж прапорами Уряду У.Н.Р.

Ми певні, що недалеко вже час нових рішучих змагаль.

А до тоо часу ми вважаємо себе на варті.

Обов'язок вартових вбачаємо в збереженню моральних і фізичних сил еміграції та в доведенню

Її до такого стану, при якому вона могла-би кожної хвили на поклик Уряду У.Н.Р. бадьоро й без хитань, сказати: «Я г о т о в а».

Підписи: За голову Громадсько-Допомогового Комітету: Василь Трепке. Секретар: Дмитро Геродот.

3) До українських організованих осередків за кордоном: Громадсько-Допомоговий Комітет, в імені об'єднаної української еміграції в Румунії, вітає Вас з Різдвяними Святами та з Новим Роком.

Ми знаємо, з яким тремтінням та з яким хвилюванням слідкують вороги державного визволення України за зростом національної свідомости на українських теренах та за процесом самоорганізації українців на еміграції.

Ми знаємо, що ворогами використовуються всі засоби, до найогидніших включно, щоби посягти в нашому народі зневіру та щоби, коли не припинити, то бодай затримати накоплювання національних сил, що відбувають поступово, але неухильно.

Вітаючи Вас, ми бажаємо, щоби в Новому Році самоорганізація українських еміграційних сил була довершеною.

Чим довше нам судилося бути на чужині, тим наша організована єдність потрібніша.

Ми певні, що часи рішучих змагань вже зовсім близькі, і ми хотіли-би, щоби українська еміграція почувала себе всюди на в а р т і.

Обов'язок вартових вбачаємо в збереженню моральних і фізичних сил еміграції та в доведенню її до такого стану, при якому вона могла-би кожної хвили, на поклик Уряду У.Н.Р., бадьоро й без хитань, сказати: «Я г о т о в а».

— Хай живе українська національна єдність!

Слава тим, що вміли боротися і гідно вмерти! Шануймо їх не словами, а ділами.

Підписи: За Голову Громадсько-Допомогового Комітету: Василь Трепке. Секретар: Дмитро Геродот.

Свято незалежності

22-го січня 1928 року ми нас 10 років з дня проголошення незалежності української відрешеної державности.

Цей день українська еміграція в Румунії постановила відзначити з особливою урочистістю й організувати відповідні свята, як в Букарешті, так і на провінції, в усіх осередках скупчення української еміграції в Румунії.

В програм свят мають увійти: зачитання відповідного універсалу першого українського парламенту — Центральної Ради, викладки, присвячені даті 22-го січня та 10-ти літтю Визвольної боротьби України і патріотичні пісні.

Організація української громади в Бакеу. В першій половині грудня відбулися загальні збори емігрантів українців, що перебувають нині в Бакеу.

Більшість з них працює там на паперовій фабриці.

Збори постановили: організувати читальню-бібліотеку, організувати хор, утворити курси для неграмотних, організувати систематичні популярні виклади, установити постійний контакт з Громадсько-Допомоговим Комітетом й організувати справу систематичного внесення національного самоопадаткування та погашення заборгованности перед центральними українськими установами в Румунії.

Організацію бібліотеки доручено Твердому Василю.

Керовниками хору обібрано три особи, а саме: Пахаря Івана, Твердого Василя і Очертного Гриця.

Організацію курсів для неграмотних доручено перевести Шлопаків Грицеві.

Справу популярних викладів доручено наладнати: Коханенкові Семелові, Шлопаків Грицькові, Твердому Василю, Колосові Тимофіїві, Гербенкові Іванові, та Очертному Грицькові.

В справі внесення самоопадаткування Громада встановила про-

сити Український Комітет, щоб було дозволено погасити залеглості в ординарному, а не в подвійному розмірі та щоб було дозво-

лено погасити їх ратами: по сто лейв кожного місяця.

Першу рату Громада має внести в січні місяці.

Зміст.

— Париж, неділя, 15 січня 1928 року — ст. 1. О. Бочковський. Пан-Європа — ст. 2. Є. Опацький. Різдво — ст. 7. O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 10. — «Повість временных лѣтъ» (фельстон) — ст. 13. Лист з Румунії — ст. 16. З преси — ст. 18. Хроніка. — З Великої України — ст. 19. — З життя укр. емігранції — В Чехії — ст. 21. — У Франції — ст. 28. — В Румунії — ст. 29.

КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ НА ЧУЖИНІ
повинен мати у себе портрети
ТАРАСА ШЕВЧЕНКА,
ІВАНА ФРАНКА
[та образ славного полковника козацького
БОГУНА під БЕРЕСТЕЧКОМ

ВСІ ОБРАЗИ ВИКОНАНІ В КОЛЬОРАХ
Ціна портретів Шевченка і Франка франків 5. —
„ Богуна 32. —

Наша книгарня має великий склад українських книжок, мап, листівок і українських відзнак. Жадайте безплатно каталогу. Замовляйте по адресі **Ukrainische Buchhandlung. Teodor Sawula. Riemerg, 2. - Wien I. - Autriche.**

ПОРТРЕТ ГОЛОВНОГО ОТАМАНА

Симона Петлюри

виконаний у трьох красках, Величина 35x28 см. Ціна 5 фр. фр.
Замовляти по адресі **Ukrainische Buchhandlung Teodor Sawula. Riemerg, 2. Wien I. Autriche.**

ТРИЗУБ

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований Вяч. Прокоповичем, виходить в 1927 році по старому що-неділі в Парижі при участі тих самих співробітників.

Приймається передплата на 1928 рік.

У Франції на рік — 120 фр., на півроку — 60 фр., на три місяці — 30 фр., на один місяць 12 фр.

В П И Ш И Х К Р А Ї Н А Х:

	на 3 місяці	на один місяць
Чехія.....	60 кор.	20 кор.
Польща.....	12 зл.	4 злоти
Румунія.....	360 леїв	120 леїв
Німеччина.....	12 р. м.	4 р. м.
Сполуч. Штати Пів. Америки.....	3 дол.	1 дол.
Канада.....	3 дол.	1 дол.

У Парижі набувати на всіх великих станціях метро і в кіосках, а також замовлять в книгарні В. Поволоцького, 13 rue Bonaparte, Paris VI.

За кордоном журнал передплачувати й набувати можна у представників «Тризуб»: 1) В сполучених Державах Півн. Америки — V. Kedrovsky — 30 E. 7-th Street, New-York City, 2) В Канаді — W. Sikewich, 512 Bannermann av. Winnipeg, Man. 3) В Румунії — Dm. Herodot, Strada Delea Veche, 15. Bucarest. 4) В Чехословаччині — Прага: F. Slodecky, Horni Cernosice u Prahy, Villa Krotochvil. Подєбради — Академія, у п. Скубія. 5) В Польщі — W. Prychodko, Podwale 16, m. 15. Warszawa.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris (V).

Tél. Danton 80-03.

Поштова адреса: Для листів: Boite postale № 15, Paris (XIII), France.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет.

КНИГАРНЯ «ТРИЗУБ»

має на складі великий вибір книг, нот, вишиванок, листівок, портретів і паціо нальних відзнак.

ЗАВЖДИ НА СКЛАДІ Є:

Студ. Вістник, військовий журнал «Табір», Літер.-Наук. Вістник, газета «Укр. Низа», «Кобзарі» Шевченка, календарі, грам. укр. мови, читанки, атласи України, спогади, книжки франц. мовою про Україну, словники і т. п.

На вимогу видається каталог складу і даються різні справки що до культурно-просвітньої праці.

Редакція і Адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris V.

Поштова адреса: «Le Trident» (Tryzoub). Boite post. № 15. Paris XIII.

Редагує—Комітет.

Адміністратор: Іл. Коєнко

Le Gérant: M-me A. Perdrizet.

Imprimerie de Navarre, 5 rue des Gobelins, Paris